

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Qaradağda
23 yaşlı gənc
çayxanaya
borca
görə
güllələndi
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 11 fevral 2019-cu il Bazar ertəsi № 32 (7202) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Gürcüstan azərbaycanlıları ayaqda - gözlər rəsmi Tiflisdə

Erməni canisinə qoyulan büstlə bağlı etirazlar davam edəcək; qonşu ölkə iqtidarı çıxılmaz durumda...
yazısı səh.4-də

“Sovetski”də sükuntünün ikinci dalğası: sakinlər təzminatın artırılmasını istəyir

yazısı səh.4-də

General Rail Rzayevin qətlindən 10 il ötdü - qatı açılmayan cinayət dosyesi

yazısı səh.10-da

Qarabağ danışıqlarında kritik dönm: ikinci aprel savaşı qaçılmaz ola bilər

yazısı səh.11-də

Psixoloq uşaq intiharları haqda: “Validəylər öz övladları ilə şəxsiyyət kimi rəftar etməirlər”

yazısı səh.14-də

Ermənistan niyə Rusiyasız yaşaya bilmir - politoloqlar deyir ki...

yazısı səh.9-da

Bakı Zooparkı yenidən qurulur, köçürülmə olmayacaq - reportaj

yazısı səh.13-də

“Cəmiyyətin də vaxtaşırı “təmirə” ehtiyacı var” - tanınmış sosioloq

yazısı səh.6-da

Minimum əməkhaqqının artırılması qiymətlərə və inflyasiyaya təsir edə bilərmi? - iki rəy

yazısı səh.5-də

Eyyub Hüseynov:

“Bakıda həтта alman göz linzalarının da saxta nümunəsi var”

yazısı səh.12-də

PAŞINYANIN BAŞI DƏRDDƏ - ARTAN MÜHARİBƏ RİSKİ, AZALAN ƏHALİ, BANKROTA GEDƏN ÖLKƏ

Ermənistanın iqtisadi göstəriciləri inqilabdan sonrakı 9 ayda yaxşılaşmayıb; Nikol “böyük açılımı” əngəlləyən Qarabağ klanını zərərsizləşdirə biləcəkmi; **ekspertlər:** “Paşinyanın vəziyyəti olduqca mürəkkəbdir”, “2-3 aya müharibə başlaya bilər...”

Azərbaycanda donuz qripi müəmməsi

Tələbə qızın qəfil ölümü məsələni yenidən aktuallaşdırıb; **tanınmış həkim:** “Havaların şaxtılı keçməməsi virusun yayılma şansını artırır...”
yazısı səh.3-də

Ziya Məmmədovun “partlatsınlar” dediyi hoteli dağıtdılar

yazısı səh.5-də

Həkim-nevroloq Lala İbrahimova: “Stressi idarə etməyi öyrənmək lazımdır”

yazısı səh.7-də

Tural Abbaslı: “Qarabağın adına layiq mitinq təşkil edəcəyik”

yazısı səh.3-də

11 fevral 2019

Abituriyentlər üçün sınaq imtahanı keçirilib

Dünən Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) 2019-cu ildə ali təhsil müəssisələrinin bakalavr səviyyəsinə qəbul imtahanının ikinci mərhələsinin modelinə uyğun sınaq imtahanı keçirib. DİM-dən verilən məlumata görə, imtahanda iştirak etmək üçün internet vasitəsilə 28 337 abituriyent qeydiyyatdan keçib. İmtahanlar Bakı, Sumqayıt, Abşeron, Naxçıvan, Gəncə, Şəmkir, Qazax, Tovuz, Şəki, Mingəçevir, Zaqatala, Bərdə, Ağcabədi, Göyçay, Şamaxı, İsmayilli, İmişli, Füzuli, Sabirabad, Salyan, Kürdəmir, Şirvan, Xaçmaz, Lənkəran, Cəlilabad, Masallı şəhərlərində təşkil olunub.

Abituriyentlərə hər fənn üzrə 30 test tapşırığı təqdim olunub. Bu tapşırıqların 22-si qapalı, 8-i isə açıq formalıdır. Açıq formalı tapşırıqlardan 3-ü yazılı şəkildə cavablandırılması tələb olunan situasiya, mətn və ya mənbə əsasında hazırlanıb. Digər açıq formalı tapşırıqlar uzun müddət istifadə olunan və cavabları kodlaşdırıla bilən hesablama, seçim, xronologiya, uyğunluğu müəyyənəmə tipli tapşırıqlardır.

Sosial şəbəkələrin ən böyük təhlükəsi nədir?

Kaliforniya Mediapsixologiya Tədqiqat Mərkəzinin direktoru, doktor Pamela Ratlecin sözlərinə görə, sosial şəbəkələrin ən böyük təhlükəsi onlardan asılılığın formalaşması deyil, istifadəçilərin tənqidi fikrinin getdikcə yoxa çıxması və onların yalan məlumatları həqiqət kimi qəbul etməsidir.

Virtualaz.org RİA "Novosti"yə istinadən xəbər verir ki, mütəxəssisin fikrincə, bu, şayiə və yalan xəbərləri yayınlara öz işlərini xeyli asan şəkildə yerinə yetirməyə imkan yaradır.

Ekspertin sözlərinə əsasən, sosial şəbəkələrdən asılı olduğu düşünüülənlərin çoxu əslində asılı deyillər. Sadəcə olaraq, insanların eksəriyyəti şəxsi vaxtlarından düzgün istifadə etməyi öyrənməli, müasir texnologiyalardan məqsədlərinə çatmaq üçün yararlanmağa alışmalıdırlar.

Abunə daha sərfəlidir - "Yeni Müsavat" abunə kampaniyasını davam etdirir

"Yeni Müsavat" qəzeti oxucularına bəyan edir ki, abunə yazılmaqla qəzeti daha sərfəli qiymətlərlə əldə edə bilərlər.

Köşklərdən alınan qəzetin bir nüsxəsi 60 qəpikdir. Abunə ilə qəzetin bir nüsxəsi isə sizə daha ucuz - **48 qəpiyə** başa gələcək.

Aylıq abunə - 12 AZN

3 aylıq - 36 AZN

6 aylıq - 72 AZN

Abunə yazılmaq üçün yaşadığınız ərazidə istənilən poçt şöbəsinə müraciət edə bilərsiniz.

Eyni zamanda Poçt Daşıma Mərkəzinin baş ofisi ilə:

(012) 598-49-55 nömrəsi ilə əlaqə saxlaya bilərsiniz.

Bundan başqa "Qaya" Mətbuat Yayımları ilə də abunə yazıla bilərsiniz.

Əlaqə üçün telefon: 012-565-67-13, 012-564-48-96

İsveçdə Azərbaycan xalçalarının satıldığı mağaza açılıb

İsveçin paytaxtı Stokholmda "Azərxaçla" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin istehsalı olan məhsulların satışını həyata keçirən mağaza açılıb. Stokholmun Viksjö rayonunun ticarət mərkəzində "Azerbajdzjanska mattor" adı ilə yeni fəaliyyətə başlayan mağaza artıq yerli ictimaiyyətin marağına səbəb olub.

Bu barədə məlumat verən mağazanın sahibi Əbülfəz Seyidov deyib ki, İsveçdə Azərbaycan xalçalarının satışını həyata keçirmək üçün mağaza açmaq fikri onun ailəsinə məxsusdur. Buna görə də ona məxsus "NGK-AZE" şirkəti Azərbaycan xalçalarının İsveçə idxalı üçün "Azərxaçla"ya müraciət edib. Bundan sonra sahibkarın verdiyi təklif "Azərxaçla" tərəfindən müsbət dəyərləndirilib və həmin şirkətin "Azərxaçla"-nın İsveçdəki distribüteri olması ilə bağlı razılıq əldə olunub.

Sahibkar bildirib ki, fəaliyyətə başlayan yeni mağazada Azərbaycan xalçalarının Bakı, Qarabağ, Quba, Şirvan və Gəncə qrupları üzrə müxtəlif ölçülü xalçalar satışa çıxarılıb. Bundan başqa müştərilərə "Azərxaçla" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin kataloqundan istə-

nilən xalçaları seçmək imkanı da yaradılıb. "Bu mağazanın açılışı həm azərbaycanlı ustaların əl işlərinin, həm də ölkəmizin mədəniyyətinin və tarixinin İsveçdə daha da tanıtılmasına kömək edəcəkdir", - deyir Əbülfəz Seyidov vurğulayıb. (AzərTAc)

Abşeronda 1 ədəd F-1 əl qumbarası aşkar edilib

Fevralın 9-da Abşeron rayonunun Güzdək qəsəbəsi ərazisində 1 ədəd əl qumbarası tapılıb. "Report" xəbər verir ki, ANAMA-nın xüsusi mobil çevik əməliyyat qrupu və Daxil İşlər Nazirliyinin Abşeron rayon Polis şöbəsinin əməkdaşları dərhal həmin əraziyə göndərilib.

Agentliyin mütəxəssisləri və Abşeron rayon Polis şöbəsinin əməkdaşları ilə birlikdə yuxarıda adı qeyd olunmuş əraziyə baxış keçiriblər. Yerli əhəlinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə ərazi polis tərəfindən mühəsiyəyə alınıb. Agentliyin mütəxəssisləri tərəfindən aparılan təcili təxirəsalınmaz əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində 1 ədəd F-1 əl qumbarası (partladıcısı və partlayıcısı olmayan) aşkar olunub, götürülərək Agentliyin mərkəzi məhəvətə ərazisinə daşınıb.

Əl qumbarasının ətrafında 2000 kv.m əraziyə yerüstü baxış keçirilib, əlavə təhlükəli əşya və qurğu aşkarlanmayıb.

Daha əvvəl Bakının Xətai rayonunda 1 ədəd əl qumbarası tapılmışdı.

Luçesku gedir, Günəş gəlir: Türkiyə millisi üçün sürpriz

Türkiyə Futbol Federasiyası (TFF) bu ölkənin yığma komandasında baş məşqçi dəyişikliyinə hazırlaşır. Komanda.az xəbər verir ki, TFF 15 illik fasilədən sonra Şenol Günəş "ay-ulduzlular"ın "sükanı arxasına" gətirmək fikrinə düşüb.

Hazırda "Beşiktaş"ı çalışdıran, lakin İstanbul klubu ilə müqaviləsinin müddəti yayda bitəcək 66 yaşlı mütəxəssis, iyuna qədər həm bu komandanı, həm də millini çalışdıracaq. Tərəflər belə bir razılıq əldə edə bilməsə, Günəşin qısa zaman içində "Beşiktaş"dan ayrılması və sadəcə, yığma komandanı çalışdırması gözlənilir. "Qara qartal"ı isə mövsümün sonuna qədər Quti çalışdıracaq.

Günəşin Türkiyə yığmasındakı ikinci baş məşqçilik dönəmində ilk sınağı AÇ-2020-nin seçmə mərhələsi çərçivəsində Albaniya ilə səfər oyunu (22 mart) olacaq. Bundan 3 gün sonra isə doğma meydanda Moldova ilə qarşılaşma baş tutacaq. Türkiyə yığmasını hazırda Mirça Luçesku çalışdırır. Rumin mütəxəssislə müqavilənin müddəti yayda başa çatacaq. Amma 73 yaşlı məşqçinin tezliklə istefaya göndərilməsi nəzərdə tutulub. Onun rəhbərliyi altında 17 matça çıxan Türkiyə yığması cəmi 4 qələbə qazandıqı halda, 6 heç-heçəyə razılışıb, 7 dəfə məğlubiyətlə üzləşib. Ş.Günəş daha öncə 2000-2004-cü illər aralığında Türkiyə yığmasını çalışdırıb. Onun rəhbərliyi altında "ay-ulduzlular" DÇ-2002-nin bürünc medallarını qazanıb.

İrandan Gürcüstana gələn turistlərin sayı 41 faiz azalıb

Cari ilin yanvar ayından İrandan Gürcüstana gələn turistlərin sayında azalma müşahidə olunub. Gürcüstan Milli Turizm Administrasiyası xəbər verir ki, 2019-cu ilin yanvar ayında İrandan bu ölkəyə gələn turistlərin sayı 2018-ci ilin yanvar ayı ilə müqayisədə 41 faiz azalıb.

Belə ki, keçən ilin yanvar ayında İrandan Gürcüstana 14 min 322 nəfər səfər etmişdisə, cari ilin yanvarında onların sayı 8 min 924 nəfər təşkil edib. Administrasiyanın məlumatında bildirilir ki, hesabat dövründə Azərbaycandan Gürcüstana gələnlərin sayında 3,4 faiz, Türkiyədən gələnlərin sayında 20,2 faiz, Hindistandan gələnlərin sayında 5,9 faiz, Ermənistandan gələnlərin sayında isə 5 faiz azalma qeydə alınıb. Rusiya, Ukrayna, İsrail, Qazaxıstan, Filippin, Almaniya, ABŞ, Səudiyyə Ərəbistanı və Polşadan gələnlərin sayında isə artım müşahidə olunub. Ümumiyyətlə isə yanvar ayında Gürcüstana turist kimi 305 min 939 nəfər səfər edib.

Bu günün havası: rayonlara qar, yağış yağacaq

Bu gün ölkə ərazisində gözlənilən hava şəraiti ilə bağlı məlumat açıqlanıb. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin Milli Hidrometeorologiya Departamentindən Musavat.com-a verilən məlumata görə, Bakıda və Abşeron yarımadasında dəyişən buludlu olacağı, aralıq tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Lakin səhər bəzi yerlərdə çiskinli olacağı ehtimal var. Şimal küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 3-5° isti, gündüz 6-9° isti, Bakıda gecə 3-5° isti, gündüz 6-8° isti təşkil edəcək. Atmosfer təzyiqi normaldan yüksək 768 mm civə sütunu təşkil edəcək. Nisbi rütubət gecə 75-85 %, gündüz 60-65 % olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə yağış, dağlıq ərazilərdə qar yağacağı, gündüz yağışda fasilə olacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə duman. Şərq küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 0-5° isti, gündüz 7-12° isti, dağlarda gecə 0-5° şaxta, gündüz 3-8° isti təşkil edəcək.

Beyləqanda 3 yaşlı uşaq avtoqəzanın qurbanı oldu

Dünən gecə saatlarında Beyləqan rayonunda ağır qəza baş verib. Sputnik.az xəbər verir ki, Bakı-Horadiz magistrallının Beyləqanın Aşıqahılar kəndindən keçən sahəsində "Ford Transit" markalı maşın yol kənarında dayanmış KAMAZ markalı yük avtomobilini vurub.

Nəticədə "Ford"da olan 3 yaşlı oğlan hadisə yerində dünyasını dəyişib. Onun cəsədi tibbi ekspertiza üçün Beyləqan Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının morquna aparılıb. Həmçinin məlum olub ki, "Ford"da Elbrus adlı şəxs ailəsi ilə N saylı hərbi hissəyə qardaşı oğlunun andiçməsi mərasimində gedirmiş.

Mingəçevirdə nəvə nənənin evini soydu

Mingəçevirdə oğurluq hadisəsi baş verib. Report xəbər verir ki, hadisə Təbriz küçəsində, 1939-cu il təvəllüdlü şəhər sakini Züleyxa Bağirovanın yaşadığı mənşə qeydə alınıb. Onun evindən 3 min manat oğurlanıb. Z.Bağirova bu barədə polisə məlumat verərək, evinə qonaq gələn şəxslərdən şübhələndiyini bildirib.

Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin Şəki regional qrupundan verilən məlumata görə, oğurluqda şübhəli bilinən iki nəfər - zərərçəkənin nəvəsi, Tovuz rayon sakini, əvvəllər də məhkum olunmuş Tural İsgəndərov və dostu, Samux rayon sakini Xasay Mustafayev saxlanılıblar. Saxlanılanlar istintaqa təhvil verilib. Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Qonşu Gürcüstanda "donuz qripi" adlandırılan A(H1N1) virusu can almaqda davam edir. Belə ki, fevralın 9-da Gürcüstanın Acarıstan Muxtar Respublikasının (MR) paytaxtı Batumi şəhərində 72 yaşlı kişi grip virusundan ölüb. Məlumatla görə, o, yüksək risk qrupuna daxil olan şəxs xəstəxanada müalicə alıb.

Pasiyentdə xroniki xəstəliklər qeydə alınıb. Onun "donuz qripi" adlandırılan A (H1N1) virusundan öldüyü ehtimal olunur. Bununla da Gürcüstanda A (H1N1) virusundan 20 nəfərin ölməsi təsdiq olunub.

Bu virusun sərhədlərimizdə olması vətəndaşlarımızı da təşvişə salır. Gürcüstanla sıx

Azərbaycanda donuz qripi müəmması

Tələbə qızın qəfil ölümü məsələni daha da aktuallaşdırıb; **tanınmış həkim:** "Havaların şaxtalı keçməməsi virusun yayılma şansını artırır..."

əlaqələrimiz olduğu üçün virusun Azərbaycanda da yayılmasından ehtiyat edilir. Lakin müvafiq qurumlar açıqlama yayaraq bildirirlər ki, Azərbaycanda donuz qripi adlanan virus mövcud deyil. Səhiyyə Nazirliyinin baş epidemioloqu İbadulla Ağayev sputnik.az saytına deyib ki, H1N1 virusu insanı yoluxdurur ştamdır. Lakin ölkəmizdə virusa donuz qripi adı qoyulub: "Bu yanlışdır. Azərbaycanda donuz qripi adlı bir xəstəlik və xəstə yoxdur. Əhali elmi-tədqiqat virusu aparmır. Virusun adının əhali üçün nə önemi var? Bu virus sadəcə olaraq A tipindən olan ştamdır. Bir daha deyirəm ki, bir çoxlarının şübhələndiyi xəstəlik Azərbaycanda yoxdur".

Lakin buna baxmayaraq, sosial şəbəkələrdə qripdən ölənlərlə bağlı məlumatlar yayılır. Rəsmi açıqlamalarda isə bildirilir ki, həmin şəxslər başqa xəstəlikdən vəfat edəblər. Xüsusilə də son günlər Bakı Dövlət Universitetinin birinci kurs tələbəsi olan Nərdanə Tağızadənin vəfatı, geniş müzakirəyə səbəb olub. Məlumatla görə, ağır vəziyyətdə olarkən yerləşdirildiyi klinikalardan birinin həkimləri onun H1 N1 (donuz qripi), daha sonra isə leptospiroz virusundan vəfat etdiyini deyiblər. Ancaq ölüm kağızında onun ağciyər və ürək çatışmazlığından dünyasını dəyişdiyi yazılıb. Səhiyyə Nazirliyi isə Tağızadənin vəfatı ilə bağlı yaydığı məlumatda qeyd edib ki, onun leptospiroz infeksiyasından dünyasını dəyişməsi aparılan lobarator müayinələrin nəticəsində öz təsdiqini

Adil Qeybulla

tapmayıb: "Bu infeksiya haqqında məlumat daxil olan kimi, Səhiyyə Nazirliyi məsələni xüsusilə diqqət altına alıb. Dərhal mərhumun evində bütün lazımı müayinələr aparılıb". Məlumat üçün qeyd edək ki, leptospiroz çox nadir rast gəlinən bir xəstəlikdir. Bu infeksiya xəstə heyvanların ifrazatları ilə çirklənmiş ətraf mühit vasitəsilə yayılır. İnsandan insana keçmir. Nazirlikdən o da bildirilib ki, aparılmış epidemioloji araşdırmalar və laborator müayinələr nəticəsində xəstəlik təsdiqini tapmayıb.

Onu da qeyd edək ki, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin rəhbəri Qoşqar Təhməzli də bildirib ki, apardıqları yoxlamalar əsnasında Azərbaycanda A(H1N1) virusu aşkar olunmayıb.

"Yeni Müsavat"a danışan professor Adil Qeybulla bildirdi ki, söhbət burada konkret epidemiyadan gedir: "Donuz qripi ilk dəfə 2009-cu ildə donuzlarda və insanlarda peyda olub. Ona görə də simvolik

olaraq "donuz qripi" adlandırılıb. 2009-cu ildə də bu virusdan xeyli insan tələfatı olub. Ona görə də virusun yayılması narahatlıq yaradır. Düşünürəm ki, Azərbaycanda da bu virusun yayılma ehtimalı böyükdür. Çünki Gürcüstanla sərhəd və bizim orada xeyli soydaşlarımız yaşayır ki, onlar da miqrasiya durumundadır. Təbii ki, belə olan halda bu virusun Azərbaycana daşınması da mümkündür. Çünki bu virus hava-damcı yolu ilə yayılır. Xatırlayırınsınızsa, bir neçə il öncə Azərbaycanda quş qripi də yayılmışdı. Bu virus qanla keçirdi. O zaman Azərbaycanda xeyli köməkliklər oldu. Həm Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən xeyli texniki yardım edildi, həm də mütəxəssislər gəldilər və nəticədə bu infeksiya lokallaşdırıldı. İndi də donuz qripi ilə bağlı fərqli rəsmi məlumatlar verilir. Biz iddia edə bilmirik ki, Azərbaycanda donuz qripi var. Ancaq məntiqi baxımdan və epidemioloji vəziyyəti nəzərə ala-

raq, əminliklə deyə bilərik ki, onun bura keçmə ehtimalı kifayət qədər yüksəkdir".

A.Qeybulla hesab edir ki, Gürcüstanda bu virusdan ölənlərin sayı daha çoxdur: "Dövlətin də bir siyasəti var. Orada ölənlərin 20 nəfər olması da hələ ki dəqiq statistika deyil. Real rəqəm yəqin ki, bundan çoxdur. Çünki Gürcüstan bir turizm ölkəsidir və insanlar qorxuya salınmağa, çəkindirilməyə əl gəzdirilir. Azərbaycanda da bunun olması mümkündür. Hər il soyuqdəymədən, qripdən insanlar dünyasını dəyişirlər. Bu cür hallar indi də var. Ancaq dəqiq deyə bilmərik ki, onun əsasında birbaşa donuz qripi dayanır, yoxsa yox. Bir məsələ də havaların isti keçməsidir. Əgər qar olsa, qış fəslə normal keçsə, bu virusun ölmə ehtimalı da artar. Havaların bu şəkildə keçməsi də onun yayılma şansını artırır. Diqqət etməyək ki, bu iş qış hər yerdə əlif keçir. Moskvada belə 0 dərəcə temperatur var. İqlimdə bu cür dəyişikliyin gəlməsi, virusların fəallaşmasına, onların genişlənməsinə səbəb olur. Qrip hər il konkret bir ştamla peyda olur və bunların hər biri özünü müxtəlif formada aparır. Məsələn, bir zamanlar "ispan qripi" yayılmışdı. Bu qripdən ölənlərin sayı, taundan ölənlərin sayından sonra ikinci yerdə durur. Belə bir formada dünyasını dəyişənlər olub. Donuz qripi də ciddi şəkildə ala bilər. Buna daha ciddi yanaşmaq lazımdır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən də qrip bir karantin infeksiyası hesab edilir. Harada yayılırsa, orada karantin tədbirləri görülməlidir. Adətən qripin A, B, C olmaqla üç forması var. A virusu epidemiyaya meyilli olan, mövsümi xəstəlikdir və hər il də peyda olur. Onun bəzi formaları çox yüngül, bəziləri isə nisbətən ağır keçir. Ona görə də diqqətli olmaq lazımdır. Nəinki insanlara rahat etmək ki, heç bir şey yoxdur. Əhali maskalardan istifadə edib, qorunmalıdır".

Əli RAİS,
"Yeni Müsavat"

QK Qarabağ mitinqinə hazırlaşır - icazə veriləcəkmi?
Tural Abbaslı: "Qarabağın adına layiq mitinq təşkil edəcəyik"

Tural Abbaslı

Həftənin şənbə günü - fevralın 16-da Qarabağ Komitəsi (QK) "Qarabağa azadlıq" şüarı ilə mitinq keçirməyi planlaşdırır. Mitinqə razılıq üçün Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinə müraciət edilib.

Belə ehtimallar var ki, BŞİH QK-ya 13 və ya 14 fevralda rəsmi cavab verəcək. Komitənin növbəti aksiyasına da icazə verilməyəcəyinə dair fikirlər çoxluq təşkil edir. Milli Şuranın 26 yanvarda keçirmək istədiyi mitinq müraciətinə də rədd cavabı verilməsi bu ehtimalı gücləndirir.

Bundan əlavə, belə iddialar var ki, mitinqlərin keçirildiyi "Məhsul stadionu"nu hökumət qapatmaq istəyir və əvəzində aksiyalar üçün Bakının "20-ci sahə" deyilən ərazisini nəzərdə tutur. Hətta ölkə iqtidarının böyük bir mitinq keçirməyi planlaşdırıldığı və bu mitinq üçün "20-ci sahə"ni nəzərdə tutduğu iddia olunur. Həm də bu üzündən QK-nın mitinqinə icazə verilməyəcəyinə dair rəylər var. Çünki komitə BŞİH-ə müraciətində aksiya keçirmək üçün "Məhsul stadionu"nu göstərib.

QK-nın təsisçilərindən olan AĞ Partiya başqanı Tural Abbaslı mitinq hazırlıqlarında danışdı: "Biz düşünürük ki, hazırkı geopolitik vəziyyətdə Qarabağımıza real təhlükələr yaranıb. Hesab edirik ki, hazırkı gedişat Azərbaycanı təslimçisi sülhə hazırlamaq istiqamətində davam edir. Bunun qarşısını almaq üçün də hakimiyyət ciddi real addımlar atmır. Bütün bu sadələşmələrin fonunda "Qarabağa azadlıq" şüarı ilə mitinqin keçirilməsi çox labüd hal alır. Qarabağ Komitəsi olaraq biz istəyirik ki, belə izdihamlı mitinqlərlə istər Ermənistanı, istərsə də beynəlxalq aləmə Azərbaycan xalqının mövqeyini və iradəsini nümayiş etdirək. Bu mitinqlərlə hər kəsə Azərbaycan xalqı heç zaman, heç bir şərtlə öz torpaqlarından güzəşt etməyəcək mesajı vermək istəyirik. Təəssüf ki, bundan öncəki mitinqə hökumət icazə verməməklə, prosese mənfi yöndə təsir etdi. Əslində Qarabağ mövzusunda olan mitinqlərə razılıq verməyib, digər siyasi mövzularda olan mitinqlərə razılıq verilməsi də az düşündürücü hal deyil. Heç kəs unutmamalıdır ki, Qarabağ iqtidar-müxalifət məsələsi deyil, bu hər kəsin çox həssaslıqla yanaşmalı olduğu ümummilli bir məsələdir. Qarabağ Komitəsinin sonuncu iclasında əsas müzakirə mövzusu məhz elə mitinq və mitinqə hazırlıq məsələləri oldu. Doğrudur, hələlik BŞİH bizim müraciətimizə cavab verməyib. Düşünürəm ki, ayın 13-ünə qədər mütləq rəsmi cavab alacağıq. Ancaq biz cavab almadan da hazırlıq işlərini davam etdiririk. Bu hazırlıq işlərinə əsasən təbliğat və təşkilatı məsələlər daxildir. Nəzərə alsaq ki, biz keçən ilin sentyabrında artıq bir Qarabağ mitinqi keçirmişik, kifayət qədər təcrübə var. Yeni zətən Qarabağ Komitəsində toplaşan insanlar kifayət qədər təcrübəli siyasətçilərdir. Ancaq, məsələ Qarabağ məsələsi kimi həssas bir məsələ olursa, burada artıq xüsusilə təcrübə tələb olunur. Fevralın 11-i Komitənin növbəti iclası olacaq. Bu iclasda da əsas müzakirə mövzusu mitinq məsələsi olacaq. Çox güman ki, bu həftə təbliğat məsələsi iki qat gücləndiriləcək. İnanıram ki, hakimiyyət keçən dəfəkindən fərqli olaraq, mitinqimizin keçirilməsinə qadağa qoymayacaq, bizlər də çox möhtəşəm və izdihamlı mitinq təşkil edə biləcəyik. Bunu deməyə bizdə kifayət qədər əsaslar var. Qarabağ Komitəsinin 29 sentyabr mitinqindən sonra başlayan canlanma artan istiqamətdə davam edir. Hazırda xalq arasında kifayət qədər aktivlik var və bu dinamika artan istiqamətdə gedir".

T.Abbaslı mitinqə razılıq verilməyəcəyi təqdirdə atacaqları addımlardan da söz açdı: "Mitingə razılıq verilməyəcəyi təqdirdə və ya ötən illərin neqativ təcrübələrindən çıxış edərək bizim göstərdiyimiz məkandan başqa bir məkan verilsə, nə edəcəyimiz barədə müzakirələr növbəti günlərdə müzakirə olunacaq, müvafiq qərar verəcək. Şəxsən mənəm mövqeyim budur ki, biz mitinqi ancaq və ancaq özümüzün göstərdiyimiz məkanda, yeni "Məhsul stadionu"nda keçirməliyik və başqa bir məkanın müzakirəsi belə aparılmamalıdır. Ancaq mən İdarə Heyətinin və komitənin bir fərdiyəm və qərarlar da ümumi razılıqla verəcək. Məncə, indidən hadisələri qabaqlamaq doğru deyil. Hər bir məsələ zamanında müzakirə olunmalıdır. Yəni də ümid etmək istəyirəm ki, iqtidar bu mitinqə maneçilik törətməyəcək və biz də Qarabağın adına layiq mitinq təşkil edəcəyik".

Cavanşir ABBASLI,
"Yeni Müsavat"

Bakının Bəşir Səfəroğlu küçəsi, 173 sayılı orta məktəbin arxası çoxdan buldozerə verilib, şumlanmış, sakinlərə də dövlət tərəfindən kompensasiya ödənilib. Amma "Sovetski" adlanan bu ərazidə hələlik heç bir yenidənqurma işləri getmir.

Həmin massivdə olarkən təsvir etdiyimiz mənzərənin şahidi olduq. Sökülən evlərin yerində yeni binalar tikiləcəyi gözlənilir. Hələlikse diqqət Akademik Dram Teatrın arxasında gedən işlərə yönəlib.

Burada park salınır, yerüstü keçidlər tikilir, "Sovetski"nin görkəmi tamamilə dəyişir. Bu işlərin 2019-cu ilin sonuna qədər yekunlaşdırılması nəzərdə tutulur.

B.Səfəroğlu küçəsində sökülən mülklərin ərazisi isə tikinti şirkətləri tərəfindən alınaraq göydələnlər inşa olunmalıdır. Ümumiyyətlə, "Sovetski"də işlər mərhələli gədir.

Köçürülməsini gözləyən sakinlər isə deyirlər ki, hökumət bu məhəllələrin simasını tam dəyişdikdən sonra "Sovetski" adı ancaq tarixdə və ad da qalacaq.

Nazirlər Kabineti tərəfindən ərazinin ikinci hissəsinin sökülməsi üçün qərar verilmişdir. Daha sonra ev və obyektlərin söküntü işləri ilə bağlı vəsait ayrılacaq.

Söhbətləşdiyimiz sakinlərdən öyrənirik ki, yeni mərhələdə "Sovetski" ərazisində 1920 ev söküləcək. III mərhələdə isə 11 hektar ərazini əhatə edən söküntü ərazisində də işlər aparılacaq.

Bu günə kimi 26 hektardan çox sahəni əhatə edən ərazidə 4500-ə yaxın yaşayış və qeyri

"Sovetski" də söküntünün ikinci dalgası: kompensasiya bir qəpik də artmır...

Yeni mərhələdə 1920 ev söküləcək, sakinlər devalvasiyadan sonra təzminatın məbləğinə yenidən baxılmasını istəyirlər

yaşayış obyektlərinin dövlət ehtiyacları üçün sakinlərlə əldə edilmiş razılığa əsasən satın alınıb. "Sovetski"də birinci mərhələdə 40 hektar ərazi boşaldılıb. 6 hektar ərazidə 7,1 kilometr uzunluğunda asfalt-beton örtüyünün sahəsi 87,6 min kvadratmetr təşkil edən Nəriman Nərimanov, Abdulla Şaiq, Balababa Məcidov, Mirzağa Əliyev və Füzuli küçələrinin yenidən qurulması başa çatdırılıb. O ki qaldı sökülən mülklə-

rə görə ödənen təzminatın məbləği dəyişməz olaraq qalır - kvadratmetrə 1500 manat. Sakinlərin sözlərinə görə, dövlət kompensasiyanın məbləğinə yenidən baxmalıdır.

İlk növbədə iki dəfə manatın devalvasiyası olub, əmlak bazarında qiymətlər çox dəyişib, o cümlədən şəhərin mərkəzi sayılan "Sovetski"də tikilən göydələnlərdə mənzillərin qiyməti artıb. Bu halda ödənilən kompensasiya bazar qiymətlərinə uyğun deyil.

Deputat Elmira Axundova da bu təkliflə çıxış eləmişdi: "Qəzalı vəziyyətdə olan və sökülməsi nəzərdə tutulan keçmiş "Sovetski" ərazisində və ətrafda yerləşən binalarla bağlı manatın devalvasiyaya uğradığını nəzərə alaraq, gözləmək olardı ki, hökumət kompensasiyasını bir qədər artıracaq. Lakin hələ də əvvəlki illərdə hesablanan məbləğ təklif olunur - 1500 manat. Nəzərə al-

saq ki, bu ərazilərdə kiçik həcmli evlər kifayət qədərdir, yaxşı olardı ki, onların sahiblərinə pul əvəzinə təzə tikilən binalarda hazır evlər verilsin".

Deputatın sözlərinə görə, dövlət hesabına tikilən belə evlərin 1 kvadrat metri təmirle birlikdə 500 manata başa gəlir, yeni dövlət hər kvadrat metrə 1000 manata qədər qənaət edə bilər: "Nəticədə ölkə büdcəsində xeyli miqdarda vəsait qalacaq, həm də insanlar razı

olacaqlar. O ki qaldı nisbətən böyük evlərin sahiblərinə, yeni evinin sahəsi 60-80 kvadrat metrə yuxarı olanlara, onlara verilən kompensasiyanın həcmi manatın inflyasiyası nəzərə alınmaqla, heç olmasa 2000 manata çatdırılmalıdır. Bu, sosial cəhətdən ədalətli olardı".

Amma sakinlərə bir qəpik də artıq kompensasiya ödənilmir. Camaat bildirir ki, bütövlükdə "Sovetski"nin tamamilə köçürülməsi işləri 2020-ci ildən sonraya qədər çəkəcək. Bu müddətdə isə Azərbaycanda müxtəlif iqtisadi proseslər gedəcək, qiymətlər dəyişəcək. Sakinlər bizimlə söhbətində dedilər ki, gözləri prezidentə dikilib: "Dövlət başçısı son zamanlarda mühüm qərarlar verir, əhalinin xeyrinə sosial layihələr həyata keçirir, çox istədik ki, "Sovetski"də kompensasiyanın məbləğinə də yenidən baxılsın".

Emil SALAMOĞLU,
"Yeni Məsəvi"
Fotolar müəllifindir

Gürcüstan azərbaycanlıları ayaqda - gözlər rəsmi Tiflisdə

Erməni canisinə qoyulan büstlə bağlı etirazlar davam edəcək; qonşu ölkə iqtidarı çıxılmaz durumda

Gürcüstanda Qarabağ separatçısı Mixail Avaqyana büstün qoyulması ilə bağlı baş qaldıran narazılıq səngimək bilmir. Həm Azərbaycan tərəfin, həm də Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın etirazı durmadan artır.

Fevralın 8-də büstün götürülməsi tələbi ilə Gürcüstan parlamentinin qarşısında etiraz aksiyası keçirilib. Aksiyada azərbaycanlı gənclər, tələbələr, iş adamları ilə yanaşı, gürcü gənclər, politoloqlar, Abxaziya müharibəsinin veteranları da iştirak ediblər.

Tiflisdəki aksiyanın təşkilatçılarından olan Sevinc Hümbe-tova "Yeni Məsəvi"ə açıqlamasında möhtəşəm aksiya keçirdiklərini söylədi: "Aksiyada gürcü veteranları və ictimai şəxslər də iştirak etdi. Aksiya tək azərbaycanlıların deyil, həm də gürcülərin problemi olduğunu cəmiyyətə çatdırdı. Bu da aksiyamızın demokratik və möhtəşəm keçməsinə nədən oldu. Ümid edirik ki, tez bir zamanda məqsədimizə nail olacağıq. Məqsədimizə nail olmaq üçün isə o büst oradan götürülməlidir".

Politoloq Elçin Mirzəbəyli bildirdi ki, büstlə bağlı məsələnin düşünülmüş bir tərzi olduynu isbat etməyə ehtiyac yoxdur:

"Hər şey gün kimi aydındır. Gürcüstanın mövcud hakimiyyətinin mövqeyi də həmçinin... Hər halda büst yabani bitki deyil ki, kimsənin xəbəri olmadan bitsin. Büstlə bağlı ideyanın yarandığı gündən məsələdən Gürcüstanın mövcud hakimiyyətinin xəbəri olub. Separatçının büstünün açılışında da hakimiyyəti nümayəndələri, deputatlar iştirak ediblər. Hər şey bu qədər birmənalıdır. Bütün baş verənlərin fonunda nümayiş etdirdiyimiz reaksiya da yetərli deyil. Söhbət rəsmi Bakının münasibətindən gəlmir. Azərbaycanın bir dövlət olaraq səbirli davranışını anlamaq olar. Rəsmi Bakı öz mesajlarını verib və nəticəni gözləyir. Amma Azərbaycan ictimaiyyətinin və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın reaksiyası yetərli deyil. Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla bağlı geridə qalan zaman ərzində buraxdığımız boşluqlar öz sözünü deyir. Gürcüstan hakimiyyəti soydaşlarımızın təşkilatlanma-

larına mane olmaq üçün Qamsaxurdiyadan üzü bu yana əlindən gələni edib. Hazırda bəzi region dövlətlərində, o cümlədən, İran və Türkiyədən olan dini-siyasi qüvvələrin Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla təsir imkanları kifayət qədər yüksəkdir. Rəsmi Tiflis bilərəkdən belə qüvvələrin Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla təsir imkanlarının genişləndirilməsinə göz yumub ki, onları mümkün qədər Azərbaycandan ayırsın. Digər tərəfdən, biz soydaşlarımızla yanaşı Gürcüstan cəmiyyəti ilə də işləyə bilməmişik. Halbuki bunun üçün ciddi imkanlar olub. İndiki şəraitdə Gürcüstanda bütün ictimai resursları hərəkətə gətirmək lazımdır. Gürcüstanın siyasi qüvvələrini bu prosesə dəstək vermələrini təşkil etmək lazımdır. Rəsmi Tiflis bilərəkdən belə qüvvələrin Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla təsir imkanlarının genişləndirilməsinə göz yumub ki, onları mümkün qədər Azərbaycandan ayırsın. Digər tərəfdən, biz soydaşlarımızla yanaşı Gürcüstan cəmiyyəti ilə də işləyə bilməmişik. Halbuki bunun üçün ciddi imkanlar olub. İndiki şəraitdə Gürcüstanda bütün ictimai resursları hərəkətə gətirmək lazımdır. Gürcüstanın siyasi qüvvələrini bu prosesə dəstək vermələrini təşkil etmək lazımdır.

viliyə və onun partiyasına bağlı olan bir kimsəyə güvənmək olmaz. Bu deputatların susması da sübuta yetirir ki, büstlə bağlı tərzi qismən də "Gürcü Arzusunu" özündən qaynaqlanır".

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Əziz Əlibəyli bunları dedi: "Gürcü hakimiyyəti sözün əsil mənasında azərbaycanlılara qarşı "toxmaq" rejiminə keçməyə başlayıb. Bu, hadisəyə qədər biz gürcüləri Azərbaycana qarşı əsassız ərazi iddialarından, Borçalı mahalının gürcüləşdirilməsi cəhdindən, Qamsaxurdiya məntiqsizliyindən yaxşı tanıyır. Bu onların etdikləridir. Azərbaycan tərəfi isə bunun müqabilində Rusiya qi-

şın ortasında gürcüləri soyuqdan donduranda, taxılı kəşib acından öldürəndə, onları xilas etdi. Amma görünür ki, indiki hakimiyyət artıq başqa maraqlar güdür və bunun kökündə Avropadakı erməni lobbisinin gürcü hakimiyyətinə etdiyi maliyyə dəstəyi dayanır. Azərbaycan tərəfinin təzyi q göstərmək üçün alternativ variantları mövcuddur. Amma hesab edirəm ki, bunu gürcü hakimiyyəti özü çözməyəcək. Sadəcə, düşünülmüş addım atan gürcü iqtidar vətəniyyətdən çıxış yolunu tapa bilmir. Əks halda, ermənilərin şantajı ilə üz-üzə qalırlar. Üstəgəl, burada gürcü hakimiyyəti baş qaldırmış Cavaxetiya xofu-

nu dəf etmək üçün bunu güzəşt yolu kimi gördü. Başqa bir məsələ isə Ermənistan-Gürcüstan yolunun Rusiyanın da iştirakı ilə birgə istismara verilməsidir. Gürcülər ticari qazanclarına görə bu əxlaqsızlığa yol verdilər. Qaldı Azərbaycan tərəfinə. Biz ilk yaxşı polis kimi o addımı atdıq ki, qazın qiyməti bahalaşdı. Amma problem həllini tapmasa, sırada sanksiyalar ola bilər. Və Azərbaycanın bir cəddi addımı nəfəs aparatına qoşulmuş gürcü iqtisadiyyatını yanı üstə qoya bilər. Amma hadisələrin də o həddə qədər inkişafını proqnoz etmirəm. Təkcə yarım milyon etnik azərbaycanlı ən böyük təzyi vasitəsi ola bilər. Gürcü hakimiyyəti tərəfindən azərbaycanlılar siyasi həyatdan kənarlaşdırılmış bir toplumdur. Təəssüf ki, milli azlıq kimi soydaşlarımız səslərini kifayət qədər eşitdirə bilməyiblər. Bu da öncəliklə siyasi passivlikdən irəli gəlir. Parlamentdə təmsil olunan azərbaycanlı deputatlar da məhz həmin toplumun nümayəndələridir. Bu baxımdan onlardan məsələ ilə bağlı xüsusi bir çıxış, aktivlik gözləmək yersiz olardı. Bu məsələnin yeganə çıxış yolu Azərbaycan tərəfin siyasi iradəsidir. Burada hər hansı bir tələb edilsə, orada bu tələbi həyata keçirmək üçün siyasi qüvvə tapmaq mümkündür".

Cavansir ABBASLI,
"Yeni Məsəvi"

Bakının Biləçəri qəsəbəsində yerləşən "Delfin" hotel sökülüb. Unikal.org-un əldə etdiyi məlumata görə, sözügedən hotelin yerinə hələ ki, heç nə tikilmir. Qeyd edək ki, "Delfin" hoteli uzun illər sabiq nazir Ziya Məmmədova məxsus olub və oğlu Anar Məmmədov idarə edib.

Ziya Məmmədovun "partlatsınlar" dediği hoteli dağıtdılar

İddiaya görə, hələ Anar Məmmədov ölkəni tərk etmək ərəfəsində olanda indi sökülən "Delfin" hotel ondan alınmış

Hələ ötən il "Delfin" hotel və ona bitişik ərazidə olan məşhur "Ruskaya Banya" hamamının Məmmədovların nəzarətindən çıxması barədə xəbərlər yayılmışdı. Bildirilirdi ki, sözügedən obyektlər adı gizli qalan şəxs tərəfindən alınıb.

"Yeni Müsavat" yada salır ki, "Delfin" Z.Məmmədovun keçmiş şeriki Hafiz Məmmədovla ("Hafka") məhkəmə çekişməsi obyektinə də olub. Ötən ilin yanvarında "Delfin" hotelinin təsisçisi olan "Delfin" MMC-nin 1 sayılı Bakı İnzibati İqtisad Məhkəməsində "Hafka"-nın bir zamanlar rəhbərlik etdiyi "Bakı" klubuna qarşı iddiasına baxılıb. Məlum idi ki, klubun bazası hotelə bitişik sahədə yerləşirdi və həmin sahə uzun illər sabiq nazirin ailəsinə məxsus olub. MMC klubun onların xüsusi mülkiyyətində olan sahədən çıxarılmasını tələb edirdi.

"Hafka"-nın klubu da qarşılıqlı iddia verərək, həmin torpaq sahəsi üçün ödədiyi pulun geri qaytarılmasını istəyirdi. Amma məhkəmə "Delfin"-in iddiasını təmin edərək klubun həmin ərazini tərk etməsinə qərar verdi. "Hafka"-nın iddiası isə rədd olundu. Bundan sonra "Bakı" yuxarı instansiyaya məhkəməsinə müraciət edərək şikayət verdi. Amma Bakı Apel-

yasiya Məhkəməsi də "Hafka"-nın əleyhinə qərar çıxardı.

Bu məhkəmə qərarında sonra mediada "Məmmədovların bağışlanması" xəbərləri tirajlandı. Amma tezliklə daha bir maraqlı iddia ortaya çıxdı. Bildirildi ki, sən demə, "Delfin" MMC artıq Məmmədovlara bağlı deyilmiş. İddiaya görə, hələ Anar Məmmədov ölkəni tərk etmək ərəfəsində olanda "Delfin" hotel on-

dan alınıb. Yeni məhkəmə qərarı Məmmədovların bağışlanması deyil, "Delfin"-in sirlə alıcısının qələbəsi hesab olunur.

Məlumdur ki, "Hafka" ilə Məmmədovlar şəriklərin biznesi olub. Onların arasında münasibətləri gərginləşdirən səbəblərdən biri "Bank of Azerbaijan" ASC müfəllimliyini elan edib. Bildirilir ki, Z.Məmmədovun ailə şirkəti olan "Garant-Holding"-in tərkibi

rində səbəbi göstərilmədən Hafiz Məmmədovun nəzarətinə verilib. 2014-cü il mayın 22-də isə Hafiz Məmmədov Müşahidə Şurasının sədrliyindən, qohumları isə Müşahidə Şurasının üzvlüyündən uzaqlaşdırılıb. 2015-ci ilin dekabrında isə "Bank of Azerbaijan" ASC müfəllimliyini elan edib. Bildirilir ki, Z.Məmmədovun ailə şirkəti olan "Garant-Holding"-in tərkibi

binədə olan müxtəlif şirkətlər bankdan milyonlar kredit götürüb qaytarmayıblar və sonra bu borcu "Hafka"-nın "ayağına" yazıblar.

Qeyd edək ki, bu günlərdə Anar Məmmədovun Bakıdakı 33 mərtəbəli hoteli ilə bağlı da ilginç məlumat yayılıb. İnformasiyada bildirilir ki, ötən ilin aprelinde yanğın baş vermiş və əvvəlki adı "Trump Tower Bakı", sonrakı adı isə "Yelkən hotel" olan binanın fasadı tam demir çərçivələrə alınıb. İddialara görə, bu, həmin hotelin söküləcəyi ilə bağlı şübhə yaradıb.

Sabiq neqliyyat nazirinin isə mövzu ilə bağlı acıqlı açıqlama verməsi bu xəbərlərin heç də əsassız olmadığını göstərdi. Sualı "Sökmürlər, qoy lap partlatsınlar. Nə otel, otel nədir? Otel lap tutaq ki, kiminsə olub və söküblər. Bunun sizə nə dəxli var? Bunun nə mənə, nə də mənim oğluma aidiyyəti var" deyərək, sabiq nazir bildirib.

□ "YM"

Minimum əməkhaqqının artırılması qiymətlərə təsir edə bilərmə?

Xəbər verdiyimiz kimi, prezident İlham Əliyev "Minimum aylıq əməkhaqqının artırılması və "Minimum aylıq əməkhaqqının artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 25 dekabr tarixli 3545 nömrəli sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə" sərəncam imzalayıb. Sərəncamla minimum aylıq əməkhaqqının məbləği 2019-cu il martın 1-dən 180 manat müəyyən edilib.

Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən "Yeni Müsavat"a verilən məlumata görə, minimum əməkhaqqının artımı birbaşa olaraq 600 minədək insani əhatə edəcək. Onlardan dövlət sektorunda işləyən 450 min nəfərin əmək haqqında 30 faiz, özəl sektorda işləyən 150 min nəfərin əmək haqqında isə 25 faiz artım özünü göstərəcək. Minimum əməkhaqqının artırılması ilə bağlı dövlət büdcəsindən illik 400 milyon manat, 2019-cu il üzrə isə (10 ay ərzində) 335 milyon manata qədər əlavə vəsait yönəldiləcək. Bu mühüm sosial əhəmiyyətli tədbir, eyni zamanda, əmək münasibətlərinin leqallaşdırılması istiqamətində sağlamlaşdırıcı təsir göstərəcək.

Nazirlikdən o da bildirilib ki, özəl sektorda da minimum əmək haqqı 180 manatdan az müəyyən oluna bilməz: "Buna elektron sistem vasitəsilə nəzarət olunacaq. Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Əmək Müqaviləsi Bildirisi üzrə Elektron İnformasiya Sistemində mövcud olan məlumatlara

əsasən, hazırda özəl sektorda 150 minədək işçi 180 manatdan az əmək haqqı alanlardır. Martın 1-dən özəl sektor üzrə bütün işəgötürənlər əmək müqavilələrində müvafiq dəyişiklik edərək, minimum əmək haqqını 180 manata çatdırmalı və bu dəyişikliyi də Əmək Müqaviləsi Bildirisi üzrə Elektron İnformasiya Sistemində qeydiyyatdan keçirib rəsmiləşdirməlidirlər. Nazirlik qeyd olunan elektron sistemi vasitəsilə buna ciddi nəzarət edəcək. Minimum əmək haqqını 180 manat səviyyəsinə çatdırmayanlar bununla əmək qanunvericiliyini pozmuş olacaqlar ki, belə olan halda da aidiyyəti məsuliyyət tədbirləri görülməkdir".

Minimum əməkhaqqının artımı ekspertlər tərəfindən də müsbət qiymətləndirilib. Lakin bu artımın bahalaşmaya və inflyasiyanın artmasına səbəb olacağı da istisna edilməyib.

Sabiq maliyyə naziri, iqtisadçı alim Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, son illər Azərbaycanda sosial məsələlərin həlli istiqamətində bir-birinin ardınca ol-

Fikrət Yusifov: "Bu addım həm də əmək münasibətlərinin leqallaşdırılması istiqamətində istədiyimiz nəticələrin əldə olunmasına imkan verəcək"
Natiq Cəfəri: "Bazara əlavə vəsaitin daxil olması inflyasiyanı və qiymət artımını tətikləyən faktorlardan biri ola bilər"

duqca mühüm qərarlar qəbul edilir. "Bu il də istisna təşkil etmədi. Cari ilin ötən dövrü ərzində artıq əhəlinin sosial müdafiəsi ilə bağlı çox mühüm qərarlar qəbul edilib. Fevral ayının 8-də prezident İlham Əliyev əhəlinin sosial durumunun yaxşılaşdırılması sahəsində inqilabi bir addım atdı. Bu addımın miqyası olduqca böyük, onun əhatə dairəsi isə kifayət qədər genişdir. Bu addım ölkə prezidentinin daxili siyasətində sosial məsələlərin hansı səviyyədə dayandığını bir daha hər kəse əyani bir şəkildə

göstərdi. Son illər demək olar ki, hər dəfə ölkə başçısı ilin başlanğıcında insanların əmək haqlarında artıq əhəlinin sosial müdafiəsinin və təqaüdlərinin artırılmasını qaçırmasına qalır. Dünya iqtisadi böhranının ölkəmizin iqtisadiyyatında azalmalara səbəb olduğu 2016-cı il başa çatan kimi - yeni 2017-ci ilin yanvar ayında da belə addım atıldı. Dünya iqtisadi böhranının Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün yaratdığı fəsadlara və ümumi iqtisadiyyatın 3,8 faiz azalmasına baxmayaraq prezident yenə də əhəlinin sosial təminatı ilə bağlı

məsələlərə "yox" demədi. Əgər o həmin dövrdə buna "yox" desəydi, heç şübhəsiz, reallığı dərk etməyi bacaran hər bir Azərbaycan vətəndaşı prezidentin bu addımını başa düşərdi. Ancaq o, belə etmədi. İlham Əliyev ölkənin iqtisadi durumundakı çətinliklərə, maliyyə çətinliklərinə baxmayaraq, bu vəziyyətlərdə də əhəlinin sosial müdafiəyə ehtiyacı olan zümrəsinin yanında olduğunu bir daha göstərdi. 2017-ci il iqtisadiyyatda bərpə ili elan edən ölkə başçısı eyni addımları növbəti 2018-ci ilin əvvəllərində də atdı. 2019-cu il iqtisadi yüksəliş ili olacaq və bu səbəbdən də cənab İlham Əliyev bu ilki əməkhaqqı artımının iqtisadi yükünlüyü ehtiyatlı bir səviyyədə olmasını istədi".

İqtisadçı alimin sözlərinə görə, minimal əmək haqqının birdən-birə 38,5 faiz, yəni 50 manat artımına gətirmək bu məsələdə prezidentin ölkənin sosial məsələlərinin həllinə bilavasitə qayğısının nəticəsi kimi dəyərləndirilməlidir: "Son fərmanla Azərbaycanda minimum əmək haqqının məbləği 2019-cu il martın 1-dən 130 manatdan 180 manata çatdırılır. Beləliklə, ölkəmizdə minimum əmək haqqının yaşayış minimumunun səviyyəsinə çatdırılması təmin olunacaq. Minimum əməkhaqqının artımı birbaşa olaraq 600 minədək insani əhatə edəcək. Bu mühüm sosial əhəmiyyətli tədbir, eyni zamanda, əmək münasibətlərinin leqallaşdırılması istiqamətində istədiyimiz nəticələrin əldə olunmasına imkan verəcək. Minimum əmək haqqının 180 manat səviyyəsində müəyyən olunması o deməkdir ki, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq heç bir müəssisə onda çalışan işçilərə

bundan az əmək haqqı verə bilməz".

İqtisadçı ekspert Natiq Cəfəri isə bu artımın bahalaşmaya və inflyasiyanın artmasına səbəb olacağını istisna etmədi: "Azərbaycanda həmişə maaş və təqaüdlərin artması ilə paralel olaraq qiymətlər də artır, bu bahalaşmanı tətikləyən bir amil olur. Minimum əməkhaqqının artırılması ilə bazara əlavə mənat kütləsi daxil olacaq, il ərzində təxminən 450 milyon manata yaxın əlavə ödənişlər olacaq. Bazara əlavə vəsaitin daxil olması inflyasiyanı və qiymət artımını tətikləyən faktorlardan biri ola bilər. Ancaq bu ənənəvi faktorlarla birləşəndə daha çox mənfi reaksiya doğurur. Çünki Azərbaycanda noyabr ayından başlayaraq hər il yeni il öncəsi bir qiymət artımı müşahidə olunur, Novruz bayramı öncəsi də ikinci qiymət artımı baş verir. Bu il də fevral ayının sonu, mart ayının əvvəllərindən başlayaraq növbəti qiymət artımı dalğası yaranacaq. Bu, həm bayramlardan öncə tələbatın artması ilə bağlıdır, həm də mövsümlərlə bağlıdır. Bütün bu amillərin birləşməsi və minimum əməkhaqqının artımı nəticə etibarilə bahalaşmaya səbəb olan faktora çevrilir. Bu dəfə də bahalaşma ola bilər - ehtimal çox yüksəkdir. Fevralın sonundan başlayaraq mart ayında Novruz bayramına qədər qiymət artımının yeni dalğasını müşahidə edəcəyik".

□ Nərgiz LİFTİYEVƏ, "Yeni Müsavat"

Ölkə daxilində aqressiyanı necə azaltmalı...

Xəlid KAZIMLI

Cəmiyyətdəki, siyasi arenadakı aqressiyanı müşahidə etdikcə adam xoflanır. Düşünürsən ki, bu işin bu günü belədir, bəs sabahı necə olacaq?

Düşünmək qorxunc, proqnozlaşdırmaq çətindir.

Ona görə də ölkənin irəliləmə-geriqləməni düşünən adamları getdikcə bu fikrə köklənirlər ki, bütün sferalarda yumşalma, mülayimləşmə labüddür, zəruridir.

İndiyədək siyasi rəqiblərinə qarşı sərt siyasi xətt yerindən itidatın son addımlarında da bir qədər mülayimləşmə elementləri sezilir və xəlif ümidlər yaradır.

Bu, hələlik özünü ictimai rəyin operativcəsinə nəzərə alınması faktlarında göstərir.

Məsələn, xalqın mühüm bir hissəsi, xüsusilə də ictimai-siyasi fəallar gənc bloqker Mehman Hüseynovun ikinci müddətə həbsdə saxlanılması perspektivinə qarşı narazılığını bildirdi və bu nəzərə alındı. Artıq o, 15-20 gündən sonra azadlığa çıxacaq.

Şəhid ailələrinə qanpulu verilməsi məsələsi də ictimai rəyde arzulanan kimi, həm də ədalətlə həll edildi. 20 il öncə övladını, ailə başçısını itirən və buna görə təxminən 10 dollar həcmində qanpulu almış ailələr indi dövlətdən 11 min manatlıq təminat ala biləcəklər.

Bir də bu günlərdə baş verən "meşə qadağası" qalmaqlarında verilmiş sərəncama operativ şəkildə düzəliş edildi. Düzdür, ölkə əhalisinin 99,9 faizi bu hüquqdan bəhrələnməyəcək və meşələrə darışıq itburnu və sair giləmeyvələr toplamayacaq, amma bu qərardan vaz keçilməsi ictimaiyyəti məmnun etdi.

Çünki bir məşhur filmdəki replikaya nəzərə olaraq söyləsək, məsələ itburnuda deyildi, ölkədə uçan-qaçan, sürünən, yerdən fısqıran, göydən tökülən nə varsa, hamısına dair qadağalar tətbiq edilməsində, bir də itidat komandasının diqqətli olmasında idi.

İndi söylənilənə inansa, Novruz bayramı ərəfəsində əfv fərmanı da verilecək. Bu da ölkədəki aqressiyanın azalmasına xidmət edə bilər. Bir şərtlə ki, kriminal elementlərlə yanaşı, bu və ya digər şəkildə siyasi mötəvillərlə həbs olunmuş şəxslər (xüsusilə də siyasi partiyaların üzvləri və jurnalistlər) də azad olunsun.

Bunlar olsa, aqressiya, söyüş-qarğış, şiddətə çağırışlar səngiyəcək.

Hazırda bir xeyli insan ona görə bu tutumdadır ki, aciz duruma salınıblar. Məlum olduğu ki, söyüş və qarğış mehaz acizlərin, zəiflərin, əli bütün mübarizə vasitələrindən çıxmış insanların silahıdır.

Ölkədə qarşı duran, rəqabət aparıcı siyasi qüvvələrin arasında polemika, mübahisə aparmaq platforması olsa, camaat onlara, hər tərəfin intellektual sözcülərinin mədəni şəkildə, arqumentlərlə apardığı tolq-şoulara baxar, ağızdan eyzən latayır axıdan, hər zə-hədyan danışan adamlara baxmaz.

Keçmişdə bunun parlaq nümunələri vardı. ANS-in "Nəzər nöqtəsi"ndə, eləcə də "Space" telekanalında yayımlanan başqa adlı tolq-şouda ictimaiyyətin geniş marağına səbəb olan polemikalar aparılırdı və tamaşaçılar oturub diqqətlə baxır, öz mövqelərini müəyyən edir, ertəsi gün əmək kollektivlərində kimin haqlı, kimin haqsız olmasına dair mübahisə edirdilər. Amma heç kəs qarşısındakını söyüb biabır etmirdi. Çünki bütün bu debatlar, diskussiyalar mədəni platformada gedirdi, öz həddini, ağızının danışığını bilməyənlər orada işi yox idi.

Həmin platformalar hansısa səbəbdən (güman ki, müxalifəti xalqa çıxış tribunasından məhrum etmək arzusunun) ləğv olunduqdan, dövlət qeydiyyatından keçmiş leqal müxalifət zəifləyib küncə qısnanılandan sonra meydan hakimiyyəte gəlməyin yeganə yolunun seçki olmadığına əmin olan dini-ektremist qüvvələrə qaldı. Onlar da zəifləyildəndən sonra indi meydana uzaq ölkələrə sığınaraq, xalqı radikallığa səsləyən və heç kəsdən qorxmadıqlarını sübut etmək üçün söyüşlə danışan adamlar at oynadı. Ən pisi odur ki, onlara qulaq asanlar gündən-günə artır. Ona görə ki, ölkə daxilində daha təmkinli, daha ağıllı fikirlər irəli sürən adamların tribunası yoxdur.

Çıxış yolu ölkədə çoxçeşidli polemika platformasını, gərək dialoq mühitini bərpa etməkdir. Qoy o dialoqlar eyzən kəskin mübahisələrlə keçsin, amma axırda dava düşməsin, tərəflər ortaq məxrəcə doğru addımlar atsınlar. Söz yox ki, mədəni platformada heç kəs söyüşlə, ağır sözlərlə, alçaldıcı ifadələrlə danışmayacaq. Çünki üz-üzdən utanır.

Danışmaq anlaşmaq insana xas özəllikdir.

Xəbər verildiyi kimi, prezident İlham Əliyev Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin yaradılması haqqında fərman imzalayıb. Mərkəzin yaradılmasında əsas məqsəd ictimai əhəmiyyətli məsələlərin araşdırılması və ictimai rəyin öyrənilməsi üçün əlavə vasitə yaratmaq, bu sahədə təhlil, tədqiqat və proqnozlaşdırma işinin səmərəliliyini artırmaq, sosial tədqiqatlarda müasir informasiya texnologiyalarından və qabaqcıl elmi-metodoloji yanaşmalardan istifadəni genişləndirməkdir.

fikirilərini də paylaşdı: "Biz istəyirik ki, ölkəmiz dünyanın qabaqcıl ölkələri sırasında olsun. Bunun üçün küçələrimizi təmir edib, parklar saldıq, hündür evlər tikdik. Bu, işin bir tərəfidir. Bəs sosial sferalarda iş ge-

edərdim ki, bu işə ilk növbədə sistemli yanaşılın. Yəni bu gün bu işi, sabah başqa işi görərsən, qarışıqlıq yaranar. Sistem olması üçün də əvvəlcə məsələni aydınlaşdırmaq lazımdır ki, ölkənin tərəqqisi üçün hansı

"Cəmiyyətin də vaxtaşırı "təmir"ə ehtiyacı var"

Prezidentin yeni qurumla bağlı fərmanı təqdir edilir; sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu: "Arzu edərdim ki, mərkəzə işi bilən mütəxəssislər cəlb edilsinlər..."

Fərmana əsasən, Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi publik hüquqi şəxs kimi fəaliyyət göstərəcək və ictimai münasibətlərin inkişaf dinamikasının sistemli təhlilini aparacaq, bu sahədə mövcud tendensiyaları müəyyənleyəcək və dəyişiklikləri proqnozlaşdıracaq, həmin dəyişikliklərin cəmiyyətə mümkün təsirlərini araşdıracaq, müasir informasiya texnologiyaları və elmi yanaşmalar tətbiq edilməklə ictimai fikrin öyrənilməsinə və sosial tədqiqatlar aparılmasını təmin edəcək, həyata keçirdiyi elmi-analitik təhlilin nəticələrini dövlət orqanlarına təqdim edəcək. Fərmanda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasına, Nazirlər Kabinetinə və Ədliyyə Nazirliyinə müvafiq tapşırıqlar verilib.

"Yeni Müsavat"a danışan sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu bildirdi ki, onun rəhbərliyi ilə 1990-cı illərdə bu kimi mərkəz fəaliyyət göstərirdi: "Belə bir mərkəz ölkədə fəaliyyət göstərirdi və 1992-97-ci illərdə həmin mərkəzin rəhbəri olmuşam. İndi nəzərdə tutulan funksiyalar o zaman da yerinə yetirilirdi. Əslində belə mərkəz istənilən ölkədə hökmən olmalıdır. Çünki ölkə ərazisində gedən prosesləri öyrənmədən, təhlilini aparmadan hansısa sahədə qərarlar qəbul etmək olmaz. Bu qərarlarda çatışmazlıq olur. Sosial problemləri öyrənən-

Əhməd Qəşəmoğlu

ləri həkimə bənzətsək, cəmiyyət də bir insandır. Həkim də insanın problemlərini təhlil etmədən dərman yazı bilməz. Bütün Qərb ölkələrində ən mühüm ixtisaslardan biri sosiologiyadır. Ona görə də bu mərkəzin yeni-dən yaradılması kifayət qədər xoş haldır. Biz o zamanlar çalışırıq ki, ölkədə gədən aktual sosial problemləri dərinləndirib öyrənək. Hansı ki, həmin sosial problemlər ölkənin tərəqqisi ilə bir-başba bağlı idi. O zaman bizim mərkəz Milli Məclisdə fəaliyyət göstərirdi. Çalışırıq ki, gördüyümüz işlər, təhlillər qanunvericilikdə də öz əksini tapsın. Bu sahədə bizim kifayət qədər ciddi işlərimiz olub. Sonra müəyyən anlaşılmazlıqlar üzündən mərkəzimiz 1997-ci ildə ləğv olundu. Bu günə qədər mərkəzin ləğvinin səbəbləri izah edilməyib".

Sosioloq yeni yaradılan mərkəzin əsasən hansı işlər görməli olduğu ilə bağlı

əsas meyarlar var. Sosial problemlər də həmin meyarların işığında öyrənilməlidir. Sadəcə, "biz sosial problem öyrənib, tövsiyə hazırlayıyıq" deməklə iş olmaz. Gərək aydınlaşdırarsan ki, bu sosial problemləri hansı məqsədlə öyrənir-sən və tövsiyələr də ölkənin tərəqqisinə hansı formada kömək edəcək. Mən 6 mühüm istiqamət götürərdim ki, bu istiqamətlərdə çoxlu problemlər mövcuddur. Məsələn, sosial-iqtisadi vəziyyətlə bağlı xeyli problemlərimiz var. Mədəniyyət, mənəviyyat, vətənpərvərlik məsələləri ilə bağlı da çox böyük nöqsanlarımız, problemlərimiz mövcuddur. Bunların istiqamətində işlər aparmaq lazımdır. Həmçinin əhalinin estetik zövqü məsələsi burada önəmli nüansdır. Demografik siyasətimizdə də xeyli problem var. Bu gün ailə bizim ən yaralı yerimizdir. Ailə haqqında kifayət qədər danışılır və buna baxmayaraq ailələrimizdə xeyli gərginlik var. Bu gərginlik özünü hər sahədə əks etdirir. Bütün bu problemlərə sistemli yanaşmaya ehtiyac var. Ona görə də arzu edərdim ki, mərkəzə bu işi bilən mütəxəssislər cəlb edilsin. Kimisə haradansa işdən çıxarıb, ora qoyurlarsa, burada nəticə olmayacaq. Bu başdan mərkəzin işinə uğurlar arzu edirəm".

□ Əli RAİS,
"Yeni Müsavat"

Son illər insanlar arasında nevroloji problemlər, onurğa sütununda protruziyaların, yırtıqların ortaya çıxması kimi xəstəliklər xeyli artıb. Demək olar ki, bu xəstəliklər zamanın xəstəlikləri sırasında olan ürək-damar və onkoloji xəstəliklərlə "rəqabətə" girib. Mövzunun aktuallığını nəzərə alıb bu xəstəliklərlə çox effektiv mübarizə aparan Mərkəzi Gömrük Hospitalının həkim-nevroloqu, neyrofizioloq, neyrorəhabilitoloq, idman sahəsi üzrə dietoloq və nutrisioq Lalə İbrahimovaya müraciət etdik.

Qeyd edək ki, pasiyentləri üzərində xeyli fərqli müalicə üsullarını tətbiq edən Lalə həkimə artıq xarici ölkələrdən də müraciət edənlərin sayı artır. Oduqca təvazökar olması səbəbindən özü bu barədə danışmaq istəmədi, amma digər suallarımızı cavablandırmaq üçün vaxt ayırdı.

- Lalə xanım, ölkəmizdə onurğa sütununda protruziyaların, yırtıqların yaratdığı ağrılar çoxalır. Bu problemə sizin bacışınızı bilmək maraqlıdır.

- Hazırda fəqərəarası disk yırtığı, protruziyalarla əlaqədar dünyanın bir çox ölkələrində mübahisələr gedir. Yəni bir qrup həkim bunların ağrı verdiyini, digər qrup isə ağrı vermədiyini bildirir. Mən nevroloq kimi, onurğa sütununun quruluşuna və kliniki təcrübəmə əsaslanaraq demək istəyirəm ki, fəqərəarası protruziyalar və yırtıqlar ağrı vermir.

- Dediklərinizi nə ilə izah edə bilərsiniz?

- Onurğa sütununun quruluşu, protruziyalar, yırtıqlar haqqında kifayət qədər danışılıb, mən bəzi əlavələr edəyəm. Fəqərəarası disk yırtığı və protruziyalar onurğadan çıxan sinir kökcüyü ilə fərqli horizontal səviyyələrdə yerləşir. Yırtıq çox böyük olmalıdır ki, sinir kökcüyünü sıxsın, həmçinin sinir kökcüyünün çıxdığı yerdə ağrı reseptorları yoxdur. Bu isə o deməkdir ki, sinir kökcüyü yırtıqla sıxılarsa, o zaman ağrı olmayacaq, parez yaranacaq. Parez olan ətraf keyləşir, hərəkət məhdudlaşır, nevroloji statusda böyük dəyişikliklər olur. İnsanda elə bir duyğu yaranır ki, sanki bu ətraf onun deyil. Həmçinin kiçik çanaq orqanlarının funksiyası pozulur. Çox şükürlər olsun ki, belə hallar az rast gəlinir.

- Lalə xanım, əməliyyatsız, müalicə nəticəsində yırtıqların protruziyaları aradan qaldırmaq mümkündürmü?

- Yırtıq fəqərəarası diskin mərkəzində yerləşən, amortizasiya rolu oynayan jelatinə-bənzer maddədir. Yırtığın geriye doğru çəkilməsi mümkün deyil, çünki vertikal çox böyük təzyiqlə altındadır. Həmin bu yırtığın tərkib hissəsi 70% sudan ibarətdir. Zamanla tərkibindəki su sorulur və yırtıq ölçücə kiçilir. Hətta yox ola da bilər. Bu

na isə zaman lazımdır.

- Maraqlıdır, bəs bu ağrılardan yaranmasının səbəbi nədir?

- Dayaq-hərəkət sisteminin əsas yaranma səbəbi triqker nöqtələridir. Triqker nöqtələrinin yaranma səbəbi isə çox müxtəlifdir, mübadilə pozğunluğu, travma, stress və s... Həmçinin triqker nöqtələri travmaların, travmalar isə triqker nöqtələrinin yaranmasına səbəb olur. Bütün travmalardan, oynaqlarda aparılan əməliyyatlardan, gips

ma səbəbini tapdıqlarını düşündülər. Beləliklə, yırtıq aşkarlandı, ağrısı olan hər kəsi əməliyyat etməyə başladılar. Lakin həkimlər, əsasən də neyrocərrahlar diqqət etdilər ki, əməliyyatlardan sonra çox zaman ağrılar keçmir, bəzən hətta güclənir. Sonralar fəqərəarası disk yırtığı olan 20 000 insan arasında sorğu keçirildi. Sorğuda iştirak edənlərin 40%-ində yırtığın olmasına baxmayaraq, heç bir zaman ağrıdan şikayət etmədiklərini bil-

- Doktor, bəlkə açıqlayasınız, triqker nöqtələri nədir və bu nöqtələrin eşitdiyimiz iynəterapiyadakı nöqtələrlə eynidirmi, yoxsa fərqlidir?

- Triqker nöqtələri əzələ liflərində olan mikrokontrakturalardır. Bunlar əzələdə olmalıdır. Əgər əzələdə triqker nöqtəsi varsa, belə əzələ reflektor yığılır və daim tonusda olur. Belə əzələdən mərkəzi sinir sistemine - onun fəaliyyətdə olmamasına baxmayaraq - fəaliyyətdə olması haq-

meredianına və aşi nöqtələrinə diqqət etmirlər. Beləliklə, iynəterapevtlər ara həkimlər kimi sərbəst fəaliyyət göstərirlər. Bu haqda informasiya isə atadan oğula ötürülür. Keçən əsrin ortalarında isə iynəterapiya Çində dövlət səviyyəsində canlandırılır, lakin siyasi mübarizə yenə də davam edir və bu haqda ədəbiyyatların yazılması iynəterapevtlərə deyil, xalq təbabəti ilə məşğul olanlara verilir. Onlar isə yuxarıda qeyd etdiyim kimi, əzə-

mansın aşağı düşməsi travmaya səbəb olacaq. Ümumiyyətlə, idmançılarda nə aktiv, nə də gizli triqker nöqtələri olmalıdır.

- Bir çox insanlar ağrıları olunca fitnesslə məşğul olmaqla və ya masajla getməklə həmin ağrılardan azad olmaq istəyirlər. Bu, doğrudurmu?

- Ümumiyyətlə, ağrı ilə məşğul etmək olmaz. Hər bir əzələnin öz funksiyası var, hərəkətlər isə bu əzələlərin hesabına olur. Əgər hansısa bir əzələdə ağrı varsa, fiziki yüklənmə verərək bu ağrıyı azaltmağa çalışırıqsa, həmin əzələnin funksiyası digər əzələlərin üzərinə düşəcək. Beləliklə, həmin oynaqda hərəkət düzgün olmayacaq və yekunda əlavə fiziki yüklənməyə məruz qalmış əzələlərdə triqker nöqtələri formalaşacaq. Bu isə düzgün yaşama deyil. Əzələ çox böyük orqan olması ilə yanaşı, çox zərif orqandır. Bədənimizdə 600-ə qədər əzələ var. Masajçı əzələni çox yaxşı tanımalıdır. Mən idman masajının əleyhinəyəm, belə masaj əzələlərə travma verir. Həmçinin idmançılara və sırası insanlara belə masaja getməmələrini məsləhət görürəm.

- Lalə xanım, bir sıra xəstəliklərə səbəb olan stress mühitindən uzaqlaşmaq, ümumiyyətlə, sağlam ömür sürmək üçün hansı reseptiniz var?

- Stress insanlarda nəinki ruhsal ağrı yaradır, həmçinin fiziki ağrılara da səbəb olur. İnsan yaşadığı müddətdə orqanizmin bütün hüceyrələrinin çox ehtiyac duyduğu bir maddə var: bu, endorfinidir. İnsan bütün ömrü boyu bu endorfini qazanmaq üçün yaşayır. Endorfin sintezi arzularda çatdıqda, xoş xəbərlər eşitdikdə, qarşılıqlı sevgidə, qələbə qazandıqda, gözəl, dadlı yemək məclislərində, hüzürdə və s. anlarda sintez olunur. Bu maddənin sintezinin kəskin azalması zamanı hüceyrələrdə destruktiv dəyişikliklər baş verir və beləliklə, xəstəliklər yaranır. Müasir dövrdə stressi idarə etməyi öyrənmək lazımdır. Əhval-ruhiyyənin pozulmasına imkan verməmək və çox güclü narahatlıqlardan sonra qısa bərpa olunmağı bacarmaq lazımdır. Bunun üçün dərmanlarla kömək edirik, lakin psixoloji yardıma çox ehtiyac olur. Bunun üçün insan psixologiyasını bilmək lazımdır. İndi dünyanın bir çox ölkələrində psixoloqlar seminarlar keçirirlər. Həmçinin bizim ölkədə də bu fəaliyyətə başlanılıb. Mən arzu edirəm ki, belə seminarlar çoxalsın. Buna çox böyük ehtiyac var. Mən hər kəsə belə seminarlara getməsini, bu istiqamətdə biliklərini artırıb, qurban, yazıq rolundan şagird roluna, xilaskar rolundan köməkçi roluna, aqressor rolundan isə müəllim roluna keçərək yaşamasını, bu səviyyədə davam etməsini məsləhət görürəm.

□ EİSAD PAŞASOY, "Yeni Müsavat"

"Stressi idarə etməyi öyrənmək lazımdır"

Həkim-nevroloq Lalə İbrahimova: "İdmançılara və sırası insanlara belə masaja getməməyi məsləhət görürəm"

"Əhval-ruhiyyənin pozulmasına imkan verməmək və çox güclü narahatlıqlardan sonra qısa müddətdə bərpa olunmağı bacarmaq gərəkdir"

sarıqlarından sonra yaranan ağrıları triqker ağrılarıdır.

- Televiziyada, sosial şəbəkələrdə bu ağrıları protruziya və yırtıqların yaratdığı bildirilir. Siz nə deyər bilərsiniz?

- KT və MRT müayinəsi təxminən 30-40 il əvvəl yaranıb. Əvvəllər rentgen müayinəsi idi. Bu müayinə ilə onurğa sütununda yırtıq və protruziyaları diaqnostika etmək mümkün deyil. KT və MRT müayinəsi vasitəsilə yırtıq və protruziyaları aşkarlayan kimi bütün həkimlər ağrıların əsas yaran-

dirdilər. Bu isə həkimləri ciddi şəkildə düşündürdü və onlar ağrıların protruziya və yırtıqla əlaqədar olmaması fikrinə gəldilər. Əvvəlki ədəbiyyatlarda bunların ağrı yaratdığı yazılırdı. Mən də vaxtilə elə bildirdim. Lakin son məlumatlar, aparılan araşdırmalar, həmçinin kliniki praktikamda çox şiddətli ağrı ilə müraciət etmiş, yırtıq və protruziyası olan heç bir ağrı xəstəsinin kömək etmədiyi pasiyenti biz bir neçə dəqiqə ərzində ağrılarından azad etməyimiz bir daha sübut etdi ki, yırtıq və protruziya ağrı vermir.

qında yanlış informasiya gəlir. Belə halda əzələdə mübadilə prosesləri pozulacaq və distrofik dəyişikliklər gedəcək. Çünki təbabətdə, iynəterapiya, refleksoterapiya "çən-çyuz terapiya" adlanır. Onlar belə hesab edirlər ki, bədənimizdə müxtəlif yollarla daim enerji dövr edir. Qərbdə bu yollara meridian deyilir. Düşünürlər ki, daxili orqanlarımızın sağlamlığı, ağrıların olmaması bu meridianlarda dövr edən enerjiden asılıdır. Bu meridianlarda isə nöqtələr var. Bunların dəqiq yerləri var və bunları bu terapiya ilə məşğul olan həkimlər əzbər bilməlidirlər. Həmçinin aşi nöqtələri var, bunlar meridianlardan kənar nöqtələrdir. Aşi nöqtələri triqker nöqtələridir.

- Demək, triqker nöqtələrinin terapiyası Çin təbabətinə aiddir, eləmi?

- Bir az ətraflı məlumat vermək istəyirəm. Mən bu terapiyanın inkişafında həm Şərqi, həm də Qərbi böyük rolun olduğunu düşünürəm. Keçən əsrin əvvəllərində ağrıların terapiyası ilə məşğul olan həkimlər iki qrupa bölünürdü: iynəterapevtlər və meridianlarda nöqtələri yandırmaqla müalicə edən və xalq təbabəti ilə məşğul olan həkimlər. Həmin dövrdən bu iki qrup arasında rəqabət gedir. Bu mübarizə müalicənin effektivliyinə görə deyil, siyasi mübarizə olur və yekun bütün iynəterapiya mərkəzləri bağlanır. İynəterapiya ilə məşğul olan həkimlər dayaq-hərəkət sistemindəki ağrıların müalicəsini əzələ-vəter meridianı və aşi nöqtələrində işləyərək müalicə edə bilərlər. Xalq təbabəti ilə məşğul olanlar isə daxili orqanların xəstəliklərinə daha çox diqqət edirlər, əzələ-vəter

le-vəter meridianarı və aşi nöqtələri haqqında demək olar ki, məlumat vermirlər. Bunlar haqqında çox az informasiya bəzi ədəbiyyatlarda olur. 60-cı illərdə Con Kennedinin oynaq ağrıların onun həkimləri Travel və Simons triqker nöqtələrini açmaqla müalicə edirlər. O, özünü o qədər yaxşı hiss edir ki, bunu araşdırmaq haqqında tapşırıq verir. Beləliklə, onlar bir neçə il geniş miqyaslı araşdırma aparırlar və triqker nöqtələrinin iki cildlik atlasını ərəşəyə gətirirlər. Həmçinin Tom Mayers və başqa alimlər çox gözəl və maraqlı araşdırmalar aparırlar və özlərinin miofassial zəncirlərini yaradırlar. Bu miofassial zəncirlər elə əzələ-vəter meridianlarıdır. Artıq bir neçə ildir ki, Amerika triqker nöqtələrinin terapiyasına, həmçinin miofassial zəncirlərə, fassiyaterapiyaya çox ciddi diqqət edir, onun təbliği ilə məşğul olur, bununla bağlı müxtəlif ölkələrdə seminarlar keçirilir. Yeri gəlmişkən, bu mövzuda mən də bir neçə dəfə seminar keçirmişəm.

- Bilirik ki, siz idmançılarda çalışmışınız. Əzələdə triqker nöqtəsi peşəkar idmançının fəaliyyətinə necə təsir edə bilər?

- İdmançıların sırası insanlardan fərqli cəhətlərindən biri budur ki, onlarda aktiv əzələlərin sayı idmanla məşğul olmayan insanlardankindən çoxdur. Onlar mürəkkəb hərəkətlər edirlər. Bu hərəkətlər uzunmüddətli məşqlərin hesabına miofassial zəncirdə əzələlərin aktivləşməsi hesabına baş verir. Əgər əzələdə triqker nöqtəsi varsa, həmin əzələdə dis-funksiya olacaq və yekun oynaqda hərəkətin koordinasiyası pozulacaq. Bu perfor-

Uşaq götürmək də asanlaşır

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

"Yaxşı dost yaman gündə tanınar"

(ata sözü)

Deyir bir zati-ali məmurumuz - nazir, komitə sədri, xidmət rəisi vəzifələrinin bu cür ümumiləşdirilməsinin tərəfdarıyam - sosial şəbəkə üzərindən canlı yayıma çıxıb şikayətçiləri qəbul edirmiş. Əhsən. Əsl dövlət siyasəti, vətəndaşla əlaqələrin sıxlaşdırılması bu cür olmalıdır. Şəffaflıq, aşkarlıq, yenidənqurma bizə çox lazımdır (təbii, axırı 20 yanvarla bitməsin). Ağlınız qabaqkı vaxtlara getməsin, daha məmurların hüdnür qala-villalar qayırib hasar arxasında xalqdan gizlənməsi dövrü bitmişdir. İndi xalqa yaxın olmaq dövrüdür. Bir azdan nazirlər bizim əvəzimizə feysbukda status paylaşacaqdır, vatsapda şəkil qoyacaqdır.

Sözgeşi, bu günlərdə prezident administrasiyasından məktub və şikayət qəbulu şöbəsinin müdiri Süleyman müəllim xeyli icra başçısını tənqid etmişdi, deyir bunlar zəhmətkeşlərin qəbuluna barmaqarası yanaşır. Onların dırnaqucu, qarmaqarası, danlaqarası ediləcəyi gözlənilir. Zarafat edirəm, biz hələlik tədbirlərin nə olacağını bilmirik. Olar, görürük. Hökumət xalqa nə qədər yaxın olsa da gərək xalq bu idarəçilik işində bir az nigaran qalsın. Sürpriz kimi olanda xalqa ləzzət edir.

Bəli, xalqa açılış tədbirlərimiz sırasında bütün dünyaya örnək olan ASAN-xidməti, bir pəncərəni, gömrükdə, kənd təsərrüfatında, orduda, prokurorluqda, vergidə, maliyyədə, təhsildə və sairədə islahatları açıq yazı bilirik. Misal üçün, bu "Bir pəncərə" sistemi nə deməkdir? Yadımıza gəlir, AXC-Müsavat dövründə əsl dərəcəyəli yaşanırdı, bir obyektə min adam yiyə çıxırdı. Kimisə döymək lazım gələndə əlli idarə tökülüşdü. Hər rayon icra başçısı özünə şəxsi türmə düzəltdi. İndi belə şeylərə imkan verilmir. Kim lazımdırsa, dövlət özü "bir pəncərəli" yerə aparıb qoyur.

Elə yeni idarələrimizdən biri də DOST-xidməti (Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat deməkdir) adlanır. Səbz Nazirliyinin içində düzəldilibdir. Doğrusu, hələ bunun kimin dostu olacağını tam anlamırıq, Molla Nəsrəddinin sözü, nəzəriyyəsi var, əməliyyatını görməmişik. Lakin xalqa xidmətin bir qolu olacağı ilkin addımlardan görünür. Örnək üçün, keçən həftə övladlığa uşaq götürməyin asanlaşacağını, bu işdə DOST mərkəzlərinin xüsusi fəaliyyət göstərəcəyi açıqlandı. İzah eləyim. Deyir qabaq uşaq götürmək istəyəndə min dəne yerə ərizə yazıb qapılarda sürünür, rüşvət-şirinlik verirdinizsə indi bütün hüquqi prosedurları DOST mərkəzlərində etmək mümkün olacaq. Get, kağızlarını bir pəncərədən ver, elə ordan da uşağı al, apar döy. Zarafat edirəm, saxla. Bizdə heç kim döyülmür. Hətta bezi uşaqlar bu humanist şəraitdən qudurub məktəbdə direktoru döyürlər, ancaq bu hələlik bizim tema deyil.

Mən bu asanlaşdırmanı təsadüfi saymıram. Əgər diqqət etmisinizsə son illər iqtisadi vəziyyətimizin yüksək inkişafı sayəsində millətin uşaq yaradıcılığı da artır. Düzdür, nə qədər hiqqansaq da 10 ildir adam sayında 10 milyona çata bilmirik, ancaq düzələn işdir. Uşaq o qədər çoxdur millət indi onları küçəyə iki-iki atır. Özü də uşaqları şadlıq sarayının qabağına qoyub gedirlər. Xristian dünyası kilsənin qapısına atdığı kimi, bizdə də məbəddə rolunu şadlıq sarayı oynayır. Analar uşağı ora qoyur, bilirlər ki, toy yiyələri, yengələr, bay və gəlin, qudalar, ofisiyentlər, həmçinin, bəyin əsgərlik yoldaşının axırıncı əmisi oğlu kimi insanpərvər ziyalılarımız qapıda tapılan yiyəsiz uşaqlara taleyin nəməri kimi yanaşacaqdır, onları dərhal DOST mərkəzlərinə təhvil verəcəkdir. Təklif çoxaldığı üçün, prosedur asanlaşmalıdır.

Eyni zamanda, bezi işlər çətin alınır. Misal üçün, pensiyani, maaşı artırmaq üçün niyə mərkəz yoxdur? İdarədən məlumat var idi, deyir pensiyani artırmaq üçün yol xəritəsi hazırlayırdıq. Bəli. Bu çətin işdir. Xəritə olmalıdır. Ərazidəki bütün ciğirlər, minalı sahələr, meşəlik, dərə, tülkü yuvası, ot tayası, canım sənə desin, su durbası və bələdiyyə sədri Bələdulla müəllimin arayıla satdığı torpaqların miqyası öyrənilməlidir. Penisiya, adından göründüyü kimi, dərhal böyüdülməsi çətin olan bir şeydir. Gərək bunun üzərində uzun zaman iş aparasan. Millimetr-millimetr, cıqqax-cıqqax, darta-darta uzadasan. Asan-pensiya olmur.

Camaatı miqrasiya eləyib seyrəltmə aparmaq canlı yayımla olsa yaxşıdır, ancaq üzünə salıb burda qalan yaşlı ünsürlərə pensiyani xəritə ilə verməliyik. Dinamik yanaşma həm də budur.

Ötən həftə Ermənistanın eks-prezidenti Serj Sərkisyan İrevanda istintaqa çağıraraq 5 saat sorğu-sual edilib. Onu, əlbəttə ki, Xocalı hadisələrinə görə yox, 2008-ci ildə 10 dinc nümayişçinin qətlə bitən 1 mart olaylarına görə dindiriblər. Erməni KİV-in yazdığına görə, hökumət Serjə bağlı qərarını artıq verib. Onun tezliklə həbsi gözlənilir.

Beləcə, daha bir Xocalı canisi üçün zindanın qapısı görünməyə başlayıb. Bir qədər öncə, yanvarın 18-də Qarabağ klanının digər odioz siması - sabiq prezident və Sərkisyanın cinayət ortağı Robert Köçəryanın həbs müddəti iki ay uzadılmışdı.

Ermənistandakı prosesləri şərh edən gürcü politoloq Vladimir Çxvediani hesab edir ki, Sərkisyanla bağlı həbs qərarı verilsə, bu qanunauyğun olacaq. Çünki onun sözlərinə görə, Ermənistanda heç bir sahədə inkişafın olmadığı şəraitdə xalqın başını əsas günahkar kimi "sabiqlər" üzərində haqq-hesab çəkməsi ilə qatmaq lazımdır. Onun fikrincə, həbsə olunanları siyasi məhvlə yanaşı, fiziki məhv də gözləyir. "Paşinyan Qarabağ klanı ilə çox amansız davranacaq. Yəqin ki, onları sakitcə aradan götürəcəklər ki, artıq-əskik danışmasınlar. "Ürək tutması" kimi bir şeylər təşkil edəcəklər. Çünki onlar uduzublar və daha heç kimə lazım deyillər" - ekspert əlavə edib.

Nikol Paşinyan öz hakimiyyətinə ən böyük təhlükəni, söz yox ki, Qarabağ klanından görür. 3 səbəbdən: birincisi, bu klan 20 ildə qanunsuz yolla, o cümlədən işğal altındakı Azərbaycan ərazilərini talamaq hesabına fantastik dərəcədə varlanıb və həmin varın bir hissəsini siyasi revanş götürməyə yönəldə bilər. İkincisi, keçmiş "səhra komandirləri" Köçəryan və Sərkisyan qarabağlı olduqları üçün separatçı rejimə güclü təsirlərə malikdir və Paşinyan əleyhinə tərribat, hətta sui-qəsd təşkil edə bilərlər. Üçüncüsü, Moskvanın Qarabağ klanına rəğbəti və güclü təsiri var, separatçıların indiki lideri Bako Saakyan isə çoxdan "Kremlin tulası" ayaması daşıyır.

Demək, bu klanın zərərsizləşdirilməsi Paşinyanın öz hakimiyyətə dayaqlarını saxlamaq və Moskvadan qorumaq üçün həyati önəm kəsb edir.

"Paşinyan anlayır ki, Qarabağda "səhra komandirləri"ne bağlı qüvvələr var. Onlardan Ermənistanı çıxarıb terrora döndürməyə, sui-qəsd hadisələrinə qədər bir çox sahədə istifadə edə bilərlər". Bunu teleqraf.com-a politoloq Rasim Musabəyov deyib. "Bu mənada o, Qarabağ klanını yalnız Ermənistanda neytrallaşdırmaqla kifayətlənməyəcək. Qarabağda da klanın mövqeyini zəiflətmək istəyəcək", - deyə bildirib.

Bəs Paşinyan Qarabağ klanını zəiflədib zərərsizləşdirə və ardınca Qarabağ məsələsində daha müstəqil mövqe tuta biləcəkmidi?

Politoloq Elxan Şahinoğlu bu xüsusda hələlik nikbin deyil. Son aylar Qarabağ məsələsində diplomatik fəallığın artmasını pozitiv hal sayan ekspert bununla belə, Nikol Paşinyanın hazırkı vəziyyətdən dolayı danışıqlarında tezliklə mühüm dönüş gözləyir. "Hələlik tərəflər arasında keçirilən görüşlərin müsbət nəticəsi yoxdur. Bu təmaslar münafişənin həlli prosesini sürətləndirməyəcək. Çünki Nikol Paşinyan münafişənin həlli istiqamətində addım atmağa hazır deyil. Ona görə ki, Qarabağ klanından ehtiyat

Paşinyanın başı dərddə - artan müharibə riski, azalan əhali, bankrota gedən ölkə

Ermənistanın iqtisadi göstəriciləri inqilabdan sonrakı 9 ayda yaxşılaşmayıb; Nikol "böyük açılışı" əngəlləyən Qarabağ klanını zərərsizləşdirə biləcəkmidi; ekspertlər: "Paşinyanın vəziyyəti olduqca mürəkkəbdir", "2-3 aya müharibə başlaya bilər..."

edir. Bu addımı atarsa, ona güclü təzyiq ola bilər. Hələ ki cəbhə xəttində nisbi sakitlikdir. Amma qarşılıqlı 2-3 ayda münafişənin həllində irəliləyiş olmasa, cəbhədə gərginlik baş verə, atəşkəs rejimi də pozula bilər".

Öz xalqına islahatlar və yaxşı güzəran vəd edən Paşinyan üçün daha bir problem artan müharibə riski ilə bağlıdır. Bu riskin neytrallaşdırılması ona Qarabağ məsələsində konstruktiv mövqe tutmağı, Qarabağ məsələsində konstruktivlik isə Qarabağ klanını zərərsizləşdirməyi dikte edir.

Bu yandan da Ermənistanın iqtisadi-maliyyə və demografik göstəriciləri pisləşməkdə davam edir. Məsələn, Ermənistanın "Janmanak" qəzeti ölkənin bank sistemindəki etibarlı mənbəsinə istinadən yazıb ki, Mərkəzi Bankın ölkədə makroiqtisadi vəziyyətin sabit olduğuna dair əhalini arxayın etməsinə rəğmən, milli valyuta olan dramın devalvasiyası davam edir.

"Mənbəimiz bildirir ki, əgər əvvəllər Mərkəzi Bank valyuta müdaxilələri yolu ilə dramın kursuna təsir edərdisə, indi artıq xarici rezervlərin pis vəziyyətdə olması üzündən bu maliyyə instrumentinin tətbiqi imkanlı da xeyli məhdudlaşdı" - məlumatda qeyd olunur. O da vurğulanır ki, Paşinyanın seçkilərdən sonra səsləndirdiyi "bu gündən Ermənistanda iqtisadi inqilab dövrünün başladığını elan edirik" bəyanatı ölkənin mövcud valyuta ehtiyatları və hazırkı inkişaf reallıqları ilə tərs mütənəsbidir: "Nədən ki, investisiya və bir sıra digər problemlərlə

üzlən Ermənistanda iqtisadiyyatın bütün sahələrində geriləmə, bank sektorunda ciddi valyuta çatışmazlığı və dövlət borcunun durmadan artması illərdir ekspertlərin Ermənistanın bankrot ölkəyə çevriləcəyi barədə verdikləri proqnozun reallaşacağı günü yaxınlaşdırır".

Bu arada isə Ermənistan əhalisinin daha 7 min nəfər azaldığı məlum olub. "Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, demograf Ruben Yeganyan belə deyib. Onun sözlərinə görə, rəsmi rəqəmlər realığı əks etdirmir və təbii artım göstəricilərini nəzərə almır.

"Bizim hesablamalarımıza görə bütün faktorlar nəzərə alınmaqla, ötən il bu rəqəm kiçilib. Ölkədəki siyasi dəyişikliklər ermənilərin vətəne qayıtması üçün yeganə müsbət amil olsa da, o da sırf psixoloji önəm daşıyır. Əgər sovet dövründə adamlar öz həyat şəraitlərini daha da yaxşılaşdırmaq üçün çıxıb gedirdilərsə, indi sırf sağ qalmaq naminə ölkəni tərk edirlər" - demograf əlavə edib.

Pasim Musabəyov isə hesab edir ki, cəmi 3 ay sonra - 2019-cu ilin aprelinde Ermənistanda inqilabın 1 ili tamam olacaq və bu zaman müəyyən qüvvələr Paşinyandan hesabət tələb edə bilər: "İndi Paşinyan komandası deyir ki, ölkədə yaxşılaşma doğru ciddi dəyişiklik baş verməyə də, olmaq üçün sığışdırılması, rüşvətə qarşı addımlar və müəyyən həbslərin aparılması rəsmi təbliğatın əsas motivinə çevrilib. Ancaq realıq odur ki, camaatın yaxşı

yaşayacağı haqda vədlərlə bağlı günün birində hesabət sorulacaq. İş ondadır ki, Paşinyana xaricdən heç kim pul vermir. Ona açıq deyilir ki, istər korrupsiyaya qarşı savaşa aç, istər demokratiyanın zirvəsinə çat, qonşularla əlaqələri normalaşdırmadan Ermənistanı heç kim investisiya gətirməyəcək. Üstəlik, Azərbaycanla əlaqələri yoluna qoymadan rusun ələyindən yapışmalı olacaqsın. Həm də indi Ermənistan aldığı borc hesabına əvvəlki illərin borclarını bağlayır. Gələn il 800 milyon xarici borc ödəməlidir".

Ekspert Ermənistandakı indi müxalifətə keçən qüvvələrin Paşinyana qarşı demarş göstərmək imkanlarının qaldığını da bildirib: "Sabah Paşinyan hökuməti 800 milyon borcu qaytarmaq üçün devalvasiyaya getməli olsa, insanların güzəranı qəfil pisləşsə və narazılıq qabara bilər. Bu zaman, sözsüz ki, müxalifət də vəziyyətdən istifadə etməyə çalışacaq. Nəzərə alsaq ki, hökumət bu qüvvələrin yerində oturtmaq üçün Qarabağda gücdən istifadə etmək istəyinə düşsə, qarşıdurma yarana bilər. Paşinyan onu da anlayır ki, Qarabağ danışıqlarını ölü nöqtədən tərpətdir normal danışıqlar formatına gətirmək lazımdır, ancaq bu həm də ona qarşı olan qüvvələrin Qarabağ kartından bəhanə kimi istifadə etməsinə şərait yaradır. Bu baxımdan Paşinyan hökumətinin vəziyyəti olduqca mürəkkəbdir".

Bunu, şübhəsiz ki, erməni baş nazirin özü də anlayır. Odur ki, seçim ən əvvəl onundur...

□ "Yeni Müsavat"ın analitik xidməti

Ermənistanın yeni hökumətinin parlamentdə təsdiqlənmə ərafəsində olan 5 illik proqramında ölkənin xarici siyasəti ilə bağlı əsas prioriteti qismində Rusiya ilə strateji əlaqələrin dərinləşməsi əks olunur. "Rusiya ilə strateji və müttəfiqlik əlaqələri dərinləşdirmək bizim əsas prioritetlərimiz sırasındadır. Ermənistan-Rusiya münasibətləri dostluq, bərabərlik problemləri birgə səylərlə həll etmək prinsipinə əsaslanır. Hökumət Rusiya ilə hərbi əməkdaşlığı Ermənistanın təhlükəsizlik sisteminin təminatı üçün mühüm amil hesab edir" - sənəddə bildirilir. Proqramda həmçinin Ermənistanın bundan sonra da Putinin layihələri olan Avrasiya İqtisadi Birliyi və KTMT-də qalacağı və hətta bu qurumlarda "fəal və təşəbbüskar olacağı" vurğulanır.

Ermənistan niyə Rusiyasız yaşaya bilmir?

Politoloqlar deyirlər ki, işğalçı ölkənin Qərbe inteqrasiyası nağıldır

Bu, artıq Nkiol Paşinyanın strateji seçimini etməsi və Ermənistanın Rusiyadan qopa bilmədiyinin təsdiqi sayıla bilərmi? Ermənistanın Qərb nağılları bitdimi?

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Ermənistanında ötən il baş verən "məxməri inqilab" məhz ölkənin demokratikləşməsi və Rusiyanın forpostluğundan çıxarılmasına hesablanmışdı. Proseslərə rəhbərlik edən Nikol Paşinyan da əsas strategiyasının məhz Qərbə inteqrasiya olacağını qeyd edirdi. İnqilabdan sonra ABŞ emissarlarının ard-arda İrəvana səfəri, həmçinin Avropa İttifaqının da nümayəndələrinin gəlişində ölkədə siyasi kursun Avropaya inteqrasiya olacağı qeyd edilirdi. Con Boltonun regional səfəri çərçivəsində Ermənistanında verdiyi mesajlar, məhz bu ölkənin müstəqil olması üçün ilk növbədən işğal olunmuş əraziləri boşaltmaqla Rusiyadan asılılığa son qoymaq mesajını verilməmişdi. Lakin artıq bəlli olur ki, Ermənistan Rusiyasız yaşamaq imkanını itirmiş dövlətdir: "Dekabrda parlament seçkilərində Paşinyan hakimiyyətini legitimləşdirdikdən sonra Qərbə inteqrasiya kursunda mərkəzdən qaçma siyasəti görünməyə başladı. Paşinyanın Avropadan maliyyə dəstəyi ala bilməməsi, həmçinin ABŞ və Avropanın artıq Ermənistanında inqilabın heç də onların vəd et-

diyi kimi uğurlu olmamasına görə bir növ Paşinyandan əllərini çəkirlər. ABŞ Paşinyana işğal olunmuş ərazilərdən çekilməklə bağlı ilk təlimatını verməklə, məhz bu ölkənin müstəqilliyinin bundan asılı olacağını qeyd edirdi. Görünür, Rusiyanın basqılarını üzərində hiss edən Paşinyan öz hakimiyyətini qorumaq üçün artıq Moskvaya doğru siyasətinə qayıtmaq planını sənədlərdə qeyd edir. Hesab edirəm ki, Rusiyanın XİN müavini Karasinin İrəvana səfərindən sonra, Paşinyana ultimatumlar verildi. Paşinyanın yalnız öz hakimiyyətini möhkəmləndirməklə bu sənədi qəbul etməsi Kremldən hakimiyyətinə qarantia almaq üçündür. Paşinyan Rusiyanın maraqlarına zidd siyasət aparaqçısı ona qarşı hərbi çevriliş təhdidi var idi. Ona görə də o, öz hakimiyyətini qorumaq üçün həm də Qarabağ danışıqlarından yayınır, həmçinin Qərblə inteqrasiya siyasətini ləngitməyə başlayıb".

Politoloq hesab edir ki, Ermənistan sözügedən sənəddə Rusiyayı özünə əsas müttəfiq kimi qeyd edirsə, artıq Paşinyanın Rusiyanın orbitindən çıxmaq kimi planının fiaskoya uğradığını söyləmək mümkündür: "Paşinyanın inqilab dövründə vəd verdiyi islahatları reallaşdırma bilməməsi artıq mümkün görünür. O, ölkədə sələfləri kimi Moskvaya bağlı, işğal siyasəti aparan rejim qu-

rup". Politoloq Nəzakət Məmmədova isə bildirdi ki, Ermənistan hökumətinin nəzərdə tutduğu həmin sənədlə ölkənin real şəraiti, apardığı siyasi kurs arasında ziddiyyətlər var. Ona görə də qarşıdakı illərdə, konkret olaraq nəzərdə tutulan 5 il müddətində proqramda əksini tapan müddəalarla Ermənistan

nasız sənədə çevrilir. Yaxud iqtisadiyyat yüksək tempə inkişaf etməli və qarşıdakı 5 ildə 5 faizdən az olmamalıdır deyilsə, bunu təmin edən yol xəritəsi olmalıdır. Özünü blokada salmış, regional layihələrdən kənar qaldığı illərdə, konkret olaraq nəzərdə tutulan 5 il müddətində proqramda əksini tapan müddəalarla Ermənistan

tanın real xarici siyasət strategiyası arasında böyük fərqlərin olacağını demək olar: "Əvvəla, ona görə ki, sənədin mahiyyəti ilə Paşinyan hakimiyyətinin təbiəti arasında çox böyük ziddiyyətlər var. Sənəd xarici siyasətdə Rusiyaya yönəlmiş strategiyayı ehtiva etdiyi halda, Paşinyanın hakimiyyətə gəlməsini təmin edən qüvvələr ondan bunun tam əksini tələb edirlər. Nece deyirlər, "biri deyir oxu, biri deyir oxuma". Sənədlə real şərait arasında kolliziya var. Sənədə nəzər salanda orada qeyd edilir ki, xarici siyasətdə əsas prioritet regional və beynəlxalq münasibətlərin dinc yolla həllinə verilməlidir. Halbuki işğalçı bir ölkənin Qarabağ münasibətinə tutduğu qeyri-konstruktiv mövqeyi bütün dünya bilir. Yaxud proqram 2023-cü ilədək Ermənistanında yoxsulluğun aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur, halbuki bu, qətiyyətlə mümkün deyil. Paşinyan İsa Məsih deyil ki, sehrli süfrə açıb hamını doyuzdursun. Elan olunan proqramın arxasında real potensial, güc, iradə, resurslar dayanmırsa, o, mə-

o, bunu sənəddə yox, əməldə həyata keçirməyə çalışacaq. Onun ölkəsindəki mis-siyası budur". Politoloq qeyd etdi ki, Paşinyan Rusiyaya qarşı Ermənistan Qafqazda dövlət kimi yaradılardan bəri üsyan bayrağını bu qədər açıq şəkildə qaldırmış ilk dövlət başçısıdır. Üsyan bayrağı qaldırılıb və geriye yol yoxdur. Bundan sonra nə deyilsə, nə yazılsa, hansı sənədlər, proqramlar qəbul olunsun da, Paşinyan hakimiyyətdə olduğu müddətdə Rusiya və Ermənistan əvvəlki kimi strateji müttəfiq olmayacaqlar: "Artıq bu münasibət çat verib və getdikcə o çat dərinləşəcək. Doğrudur, Ter-Petrosyan da Rusiyaya münasibətdə oxşar mövqedə idi, amma o, Qarabağın işğalında erməni diasporasının və Rusiyanın hər ikisinin yardımından yararlanmışdı. Paşinyan isə Rusiyayı Ermənistanından sıxışdırmaq, onun 200 ildən çox davam edən Cənubi Qafqaz hegemonluğuna son qoymaq üçün hakimiyyətə gətirilib, proqramda deyildiyi kimi Rusiyanın daha 5 il dostu olmaq üçün deyil".

□ Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Cənubi Qafqaz uğrunda Rusiya-NATO qovğası

Gürcüstanın Alyansa üzvlüyü Azərbaycana nə vəd edir?

Simali Makedoniyanın dünyanın ən güclü hərbi-siyasi bloku olan NATO-ya üzvlüyündən sonra postsovet məkanındakı ölkələrə də növbənin yaxınlaşdığı bildirilir. Bir çox siyasi analitiklər hesab edirlər ki, Ukrayna və Gürcüstanın da bu hərbi-siyasi bloka qəbul ediləcəyi gözləniləndir.

Xatırladaq ki, ötən ilin avqustunda Rusiyanın baş naziri Dmitri Medvedev Gürcüstanın NATO-ya üzvlüyünün region üçün təhlükəli nəticələrə səbəb ola biləcəyini bildirmişdi. O, 2008-də baş verən hadisələri xatırladaraq daha bir bənzər halın yaşanmaması üçün Gürcüstan rəhbərliyinin eyni yanlışları etməməli olduğu xəbərdarlığını etmişdi: "2008-ci ildə Gürcüstanda baş verən və Rusiyanın da işə qarışması ilə nəticələnən Cənubi Osetiya problemi əslində qarşısı alınması mümkün bir məsələ idi. Sadəcə olaraq o vaxtkı Gürcüstan hökuməti bu mənada heç bir addım atmadı. Hazırkı vəziyyət də ona bənzəyir. Gürcüstanın NATO-ya üzvlüklə bağlı cəhdləri yeni bənzər problemlərə səbəb ola bilər. Ona görə də rəsmi Tiflis bu barədə yaxşı-yaxşı götür-qoy etməlidir".

Bu xəbərdarlıq bir daha göstərir ki, Rusiya NATO-nun Cənubi Qafqazda yerləşməsinə, Cənubi Qafqaz ölkələrindən hansının bu Alyansa üzv olmasına göz yummaq fikrində deyil.

Bəs Gürcüstanın üzvlüyə qəbul etmək istiqamətində addımlarını ciddiyləşdirdikdə və adı çəkilən ölkələr seçim qarşısında qalanda Rusiyanın reaksiyası necə olacaq? Rusiya daha sərt addımlara gedə bilərmi? Xüsusən də Gürcüstanın NATO-ya üzvlüyü reallaşarsa bunun Azərbaycana da təsirləri olarmı?

Politoloq Qabil Hüseynli bildirdi ki, Moskva nəyin bahasına olursun Cənubi Qafqaz ölkələrinin NATO üzvlüyünün qarşısını almağa çalışır: "Bunun üçün ən müxtəlif variantlara əl atılır. İqtisadi, siyasi, hərbi təzyiqlər zaman-zaman işə salınır. Əgər Gürcüstanın NATO-ya üzvlüyü məsələsi ciddiylərsə, bu təzyiqlər vasitələrinin hər biri işə salına bilər. Azərbaycana gəldikdə, NATO-ya üzvlük məsələsi üzrə Gürcüstan və Azərbaycan bir yerdə nəzərdən keçirilə bilməz. Çünki Azərbaycan Gürcüstandan fərqli olaraq NATO üzvü olmağa çalışdığını bəyan etməyib. Əksinə, rəsmi səviyyədə bildirilib ki, hazırda Azərbaycanın NATO-ya üzv olmaq kimi hədəfi yoxdur. Rusiya da bilir ki, Azərbaycanın NATO-ya üzvlük məsələsi gündəmdə yoxdur. Azərbaycanda bu məsələ müzakirə olunmur, Gürcüstanda isə həm cəmiyyət, həm də elita NATO-ya üzvlük ideyasını dəstəkləyir. İkincisi, ərazilərində həll edilməmiş ərazi münasibətləri olan ölkələrin Alyansa üzv qəbul edilməsi elə də asan deyil. Lakin Rusiya fikirləşməməlidir ki, "dondurulmuş münasibətlər" in mövcudluğu Gürcüstanın NATO-ya üzvlüyünün qarşısını birdəfəlik ala bilər. Azərbaycan isə tamam başqa vəziyyətdədir və "kartları" ilə daha ağıllı oynayıb. Azərbaycanın həm ABŞ, həm də Rusiya ilə çox yaxşı münasibətləri var. NATO məsələsi gündəmdə olmadığı üçün Azərbaycana bu məsələyə görə təzyiqlər və ya təhlükə yoxdur. Ancaq nə zamansa seçim etmək məsələsi ciddi şəkildə qarşımızda duracaqsa, təzyiqlər onda başlaya bilər. Daxildə gərginlik yaratmaqdan, sabitliyi pozmaqdan tutmuş, iqtisadi təzyiqlərə, ermənilərin əli ilə təzyiqlərə qədər çoxtərəfli təzyiqlər mümkündür".

□ Etibar SEYİDAĞA,
"Yeni Müsavat"

Bu gün - fevralın 11-də müdafiə nazirinin sabiq müavini, Hərbi-Hava Qüvvələri və Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunlarının (HHQ HHMQ) keçmiş komandanı general-leytenant Rail Rzayevin qətlə yetirilməsinin 10 ili tamamlanır. Rail Rzayev 17 il Azərbaycanın hava məkanına nəzarət edib.

O, 1992-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələrində xidmət edirdi. Ölkə prezidentinin sərəncamı ilə 1993-cü ildə müdafiə nazirinin müavini - Hərbi Hava Qüvvələrinin və Hava Hücümündən Müdafiə Qoşunlarının komandanı vəzifəsinə təyin edilmişdi və öldürülən günə qədər bu vəzifədə çalışıb. 1994-cü ildə general-mayor, 2002-ci ildə isə general-leytenant hərbi rütbələri verilmişdi. Rail Rzayev bir sıra orden və medallara layiq görülmüş, o cümlədən Azərbaycanın müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanılmasında xüsusi xidmətlərinə görə "Azərbaycan Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdi.

Rail Rzayevi tanıyanlar onu işinin peşəkari olduğunu döndə-döndə vurğulayırlar. Ölümündən sonra üzə çıxan faktlar Rail Rzayevin qətlinin üstünün açılması üçün yetərincə ip ucları versə də, qətl işi bu günə qədər tozlu arxivlərdə qatı açılmayan cinayətlər bölümündə saxlanılır. Onun ölümündən sonra yayılan və bu günə qədər təkzib edilməyən məlumatlara görə, Rail Rzayev öldürməmişdən 1 həftə əvvəl izləndiyini bilib. Hətta bu haqda raportla o dövrdə müdafiə naziri və birbaşa tabe olduğu Səfər Əbiyevə, həmin vaxt milli təhlükəsizlik naziri postunu tutan Eldar Mahmudova məlumat verib. 1 həftə sonra isə onu qətlə yetiriblər. Onun raportla izləndiyini məlumatlandırdığı 2 vəzifəli şəxsin sonrakı davranışları da müəmmaldır.

Rail Rzayev 2009-cu il fevralın 11-də səhər saatlarında Yasamal rayonunun İsmayıl bəy Qutqaşını 125 ünvanında yerləşən evinin yaxınlığında başından güllələnib. Əgər olay baş verən zaman o dövrdə milli təhlükəsizlik naziri postunu tutan Eldar Mahmudov eyvanının pəncərəsindən baxsa, qatilin komandanının başına güllə sıxmasının şahidi ola bilərdi. Bəli, Rail Rzayevə atəş Eldar Mahmudovun yaşadığı mənzilin düz arxasında, 18 nəzarət kəmərinin əhatə dairəsində açılıb.

Hadisə belə olmuşdu: generalın olduğu maşının sürücüsü həmin küçənin başında ki zibil qutularının yanında

saxlayıb və düşüb zibil torbasını qutuya atıb. Sürücü qayıdıb maşına əyləşənə qədər maşına yaxınlaşan killer arxa sağ oturmaqda əyləşən Rail Rzayevə səsboğucusu olan silahdan atəş açıb. Digər gülləni isə maşının arxa təkərinə vurub. Maşının arxa şüşəsini dəlib keçən güllə Rail Rzayevin təpə nahiyəsinə dəyərək həyatına son qoyub. Sürücü maşına əyləşəndə Rail Rzayev

Sonradan Eldar Mahmudov bu qətl işi haqda bir neçə dəfə mətbuata açıqlamalar vermiş, general-leytenantın qətlini 2 ailəsi arasında mülk üstündə yaranmış mübahisəyə görə baş verə biləcəyini dilə gətirmişdi. Rail Rzayevin 2-ci həyat yoldaşı isə Eldar Mahmudovun bu açıqlamalarını özlərinə təhqir hesab edərək məhkəməyə sənədlər hazırlamışdı. Bu haqda gene-

hayət yoldaşı mülk üstündə onu öldürdürebilərdi. Eldar Mahmudov yerində olan kadr deyildi. Yoxlanılmamış bir versiyayı sadəcə, nəse deməyin xətrinə ortaya atırdı. Əsl çəkist, kəşfiyyatçı elə bir güllənc versiyayı dilinə gətirməzdi. Eldar Mahmudov həmin versiyayı deyəndən sonra anam güc nazirlərindən birinin yanına getdi. Dedi ki, versiyanız varsa qoyun ortaya. Yoxdur-

həbsi qətlə birbaşa bağlı deyildi. Tutulanlar Rail Rzayev qətlə yetiriləndən dərhal sonra onun iş otağına qanunsuz müdaxilə edərək oradan külli miqdarda qızıl-zinət əşyaları, xeyli sayda dərman preparatı, DVD-lər və generala məxsus seyfədən 200 min avro məbləğində pul oğurlamaqda ittiham olunurdular.

2010-cu ilin noyabrında Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üz-

Rzayevin borcu varmış, guya pullar həmin borclara veriləcək. Bu, güllənc söhbətdir. Atam gedib "Nasosni"da borcu olan adamların borclarını bağlatırdı. Öldürüləcəyini bilən, özünə qəbir qazdıran adam borcları olsaydı, verməzdimi? O, borc alan adam deyildi. Bir şikəstin, bir atası qətlə yetirilən qızın pulunu yemək kimə lazımdır? Yetimin payını yeməzlər! Mən xaricdə

General Rail Rzayevin

qətlindən 10 il ötdü

Qatı hələ də açılmayan cinayət dosyesi; izləndiyi barədə rəsmən müraciət edən general niyə layiqincə mühafizə edilməyib?

yevin ağızından qan töküldüyünü görüb. Onun infarkt keçirdiyini zənn edib. General Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Klinik Xəstəxanasına çatdırılsa da, onun həyatını xilas etmək mümkün olmayıb.

Hadisə baş verən gün ölkə prezidenti Küveytdə səfərdə idi. Olay baş verəndən dərhal sonra Azərbaycana qayıdıb təcili olaraq Təhlükəsizlik Şurasının iclasını keçirib. Həmin iclasa Rail Rzayevin raportuna reaksiya verməyən Eldar Mahmudov qatılıb. Onu müavini Hilal Əsədov əvəzləyirdi. Rail Rzayevin raportunu almış Səfər Əbiyevdən də xəbər olmadı. Müavinin dəfnində, yasında iştirak etmədi. Mətbuata da açıqlama vermədi, qətlin açılması üçün səsini də qaldırmadı.

ral-leytenantın qızı Rahilə Rzayeva "Yeni Müsavat"da müsahibəsində deyərdi.

Həmin müsahibədən sitat: "Eldar Mahmudov vaxtilə Rail Rzayevin qətlə bağlı belə bir versiya səsləndirmişdi ki, guya anamın qohumları mülk üstündə onu qətlə yetiriblər. Bu, çox güllənc versiya idi. O dövrdə anam Eldar Mahmudovu məhkəməyə vermək istəyirdi. Sonradan məsləhət görülmədi. İstintaqda o vaxt məsələ qalxmışdı ki, işdə zərərçəkən kimi mənim anamı tanıyırlar. Bunun qarşısını Rüstəm Usubov aldı. Deyirdilər ki, Rail Rzayevin 2-ci həyat yoldaşı həddən artıq ağıllıdır, onu istintaqa buraxmaq olmaz. Həmin vaxt anam deyirdi ki, mənim Eldar Mahmudova yazığım gəlir. Deməli, onun

sa, onun versiyaları olan məqaləni ləğv edin. Jurnalist deyilən versiyayı yazır, amma həmin versiyanın arxasında bizim həyatımızın olduğu nəzərə alınmır. Qətdən sonra elə qüvvələr ortaya çıxdı ki, 1-ci ailəsi ilə 2-ci ailəsinin arasını yalanları ilə qatıb-qarışdırmaq istədilər. O qədər primitiv söhbətlər ortaya atırlar ki... Mal-mülk... Amma həyat göstərdi ki, anam çox müdrik, gözütox qadıdır. Anama dəfələrlə deyiblər, o da deyib ki, mən heç kəsə mal-mülk davası etməyəcəyəm. Nə verilir verilir, verilmirsə, verilmir".

Bundan başqa Rahilə Rzayeva atasının qətlindən 1 həftə əvvəl izlənməsi haqda raportla o dövrdə müdafiə naziri olan Səfər Əbiyevə, sabiq milli təhlükəsizlik naziri Eldar Mahmudova müraciət etdiyini deyərdi. Sitat: "Rail Rzayev izləndisə, bu barədə rəhbərliyi, xüsusi xidmət orqanlarını məlumatlandırmışdı. Niyə onlar tədbir görməyiblər, hərəkətə keçməyiblər? MTN-ə, öz nazirinə müraciət etmişdisə, bunlar hara baxırdılar?"

Bu sualların cavabı bu günə qədər verilməyib. Rail Rzayevin qətlindən sonra Cinayət Məcəlləsinin 120.2.5-ci (tamah məqsədilə və ya sifarişlə qəsdən adam öldürmə) və 228-ci (qanunsuz silah saxlama) maddələri ilə cinayət başlanan cinayət işi nəticəsizdir. İstintaq Rail Rzayevin yavəri Anar Haşimovu, köməkçisi Aydın Rəfiyevi və onun oğlu Anar Rəfiyevi də həbs etmişdi. Bu adamların

re Hərbi Məhkəmənin hökmü ilə Aydın Rəfiyev 9, Anar Rəfiyev 7 il 6 ay, A.Həşimov isə 7 il müddətinə azadlıqdan məhrum ediləblər. Artıq hər 3 şəxs azadlıqdadır. 2016-cı ildə Qaradağ rayon Məhkəməsi Aydın Rəfiyev cəzasının çəkilməmiş hissəsindən şərti olaraq vaxtından əvvəl azad etdi. Mərhum generalın qızı Rahilə Rzayeva Aydın Rəfiyev haqda isə bu sözləri demişdi: Sitat: "Bu adamlar hər ikisi hərbi idi. Qətl törədilən an orada, yanında sürücüsü olub. Hadisədən sonra gedib Aydın Rəfiyevi evindən götürüb. Aydın Rəfiyev yerin altını da, üstünü də bilən adamdır. Sürücü maşına oturur, görmür ki, maşının arxa şüşəsində dəşik var? Sonradan Aydın Rəfiyev də maşına minir. Amma bunların heç biri maşının arxa şüşəsindəki dəşiyi görmürlər? Ağızından qan axdığına oxşayır. Yalandan da deyirlər ki, elə bildik ki, ürəyi tutub. Onu vaxtında hospitala çatdırmayıblar. İbrahim Tatlısəsin də başına atəş açdılar, amma sağ qaldı. Çünki vaxtında həkimə çatdırmışdılar. Amma bunlar nə ediblər? Qəsdən ora-bura sürüyüblər, vaxt uzadıblar".

Rahilə Rzayeva Aydın Rəfiyev və digərlərinin onun seyfədən oğurladıqları 200 min avronun da onlara qaytarılmadığını açıqlamışdı. Sitat: "Həmin 200 min avronu ailəyə qaytarmırlar. Qanunla həmin pul vəresələr arasında bölünməlidir. Oradan-buradan sənədlər də yığıblar ki, guya Rail

təhsil almaq istəsəm, həmin pulu ödəyib təhsil ala bilərəm. Bu pulu götürüb ailəyə qaytarmayanlar elə bilirlər qazanc əldə ediblər? Bizim atamız pulu kişi kimi qazanıb. Biz heç kimin yanında gözükkölgəli deyilik".

General-leytenantın qətlindən sonra ortaya xeyli versiya çıxmışdı. Sifarişin tikinti mafiyası, narkoticarət, xarici qüvvələrdən gəlidi haqda çeşidli məlumatlar vardı. Şərq-Qərb Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri Ərəstun Oruculu qətlə bağlı qəzetimizə açıqlamalarından birində çox maraqlı bir məqama toxunmuşdu. Demişdi ki, Rail Rzayev qətlə yetirildi və Azərbaycanın hərbi əməkdaşlıq vektoru da dəyişdi. Mərkəz rəhbəri demişdi ki, Azərbaycan-İsrail hərbi əməkdaşlığında Rail Rzayev əsas fiqurlardan olub. Azərbaycanın Rusiyadan kənar bir dövlətlə əməkdaşlığı aydın məsələdir ki, MDB məkanını öz maraq dairəsində görə şimal qonşumuz üçün heç bir halda məqbul deyildi. Rail Rzayevin qətlinin başlıca səbəbləri arasında onun qətlindən sonra nələr dəyişməsinə də diqqət yetirilməlidir.

Ərəstun Oruculu başqa bir açıqlamasında MTN tərəfindən şantaj, təqibə və sui-qəsd cəhdinə məruz qaldığını bəyan etmişdi. Bildirmişdi ki, "Monitor" jurnalının baş redaktoru Elmar Hüseynov, Rail Rzayevi qətlə yetirən dəstə onu da məhv etmək istəyir.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"

Fransa prezidenti Emmanuel Makronun ötən həftə saxta erməni soyqırımını gününü Fransada "milli soyqırım günü" elan etməsi haqlı olaraq Türkiyə və Azərbaycanda sərt etirazlar doğurdu. Bu qərar Azərbaycanda həm də ona görə etiraz yaratdı ki, Fransa Dağlıq Qarabağ konfliktinin guya dinc nizamlanması üçün yaradılan ATƏT-in Minsk Qrupunun üç həmsədrindən biridir. Təbii ki, qərəzsiz vasitəçilik missiyası ermənipərəst mövqe ilə bir araya sığa bilməz. O üzündən Fransanın həmsədrlikdən uzaqlaşdırmaq çağırışları səsləndi.

Qeyd edək ki, buna qədər də rəsmi Parisə qarşı belə tələblər səslənib. Təəssüf ki, Fransa onlara məhəl qoymayıb və işğalçı ölkəyə reveranslarını davam etdirib. Həlbuki azca ədalət hissi olsaydı, vasitəçilikdən özləri könüllü imtina edərdi, Azərbaycanın tələbini gözləməzdilər.

Rəsmi Bakı isə hələ ki səbir göstərir və çox güman ki, danışıqlarda süni fasilənin və müzakirənin yaranmaması naminə buna qərar vermir. Ancaq belə getsə, Fransanın Türkiyə ilə əvəzlənməsi məsələsi gündəmə gələ bilər - Ermənistan buna razı olmasada.

Bundan əlavə, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan son vaxtlar Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimi danışıqlara müstəqil tərəf kimi qoşmaq cəhdini davam etdirir. Belə vəziyyətdə sözsüz ki, Bakı həm işğalçı ölkənin sülh prosesini pozmağa yönəlik destruktiv təşəbbüsünü, həm də ermənipərəst Fransa kimi qərəzli vasitəçiləri neytrallaşdırıb formatı saxlamaq zorundadır.

"Erməni tərəfinin Dağlıq Qarabağı danışıqlara qoşmaq söyləri praktiki olaraq baş tutan iş deyil". Bu sözləri erməni politoloq Suren Sərkisyan jurnalistlərə deyib (virtualaz.org). Sərkisyan əmindir ki, Azərbaycan Dağlıq Qarabağın da iştirak edəcəyi danışıqları sadəcə olaraq aparmayacaq, belə danışıqlardan imtina edəcək.

"Amma başa düşmək lazımdır ki, Qarabağ əslində danışıqlar prosesinə cəlb olunub. Bu mənada həmsədrlərin regiona səfərləri həmişə Qarabağa baş çəkməklə və "dq" rəhbərliyi ilə görüşlərlə müşayiət olunur" - o bildirib.

Erməni ekspertə görə, danışıqlar prosesi ancaq Minsk

Qrupu formatında aparılmalıdır. "Hazırda danışıqları ancaq Azərbaycan və Ermənistan XİN rəhbərləri aparır, onlar mahiyyətcə liderlərin danışıqlarının bərpə edilməsinə hazırlıq görürlər. Azərbaycan prezidentinin və Ermənistan baş nazirinin qeyri-formal görüşləri Minsk Qrupu formatından kənarda baş verir, ona görə də həmin görüşləri danışıqlar prosesinin tərkib hissəsi saymaq olmaz" - Sərkisyan bildirib.

Bir daha vurğulayaq ki, Dağlıq Qarabağdakı separatçı və kriminal rejimi danışıqlar prosesində iştirak etməli olduğunu Paşinyan hakimiyyətə gələndən bu yana tez-tez təkrarlayır. Erməni baş nazir bunu belə primitiv arqumentlə əsaslandırır ki, Qarabağ erməniləri ona səs verməyiblər və seçməyiblər. Nəticədə Ermənistanın baş naziri kimi ancaq Ermənistanın adından danışıqlara bələ.

Azərbaycan isə bu arqumenti və Qarabağın erməni separatçılarının danışıqlarda tərəf kimi iştirakını rədd edir. Bu iştirakı yalnız Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı icması ilə birməqədər sayır. Çünki BMT Təhlükəsizlik Şurasının Minsk Qrupuna verdiyi mandat əsasən, bu konfliktə Azərbaycan və Ermənistan münaqişə tərəfləri, Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı və erməni icması maraqlı tərəflərdir.

Ermənistan isə separatçıların danışıqlarda tərəf kimi tanınmasına çalışmaq sözsüz ki, özünü işğal faktından siqortalamaq və Dağlıq Qarabağdakı rejimin de-fakto rəsmi Bakı tərəfindən tanınması kimi məkrli məqsədlər güdür. Təbii ki, baş tutan deyil. Ən azı ona görə ki, dünya ictimaiyyəti bir ovuc Qarabağ ermənisinin Azərbaycanın ərazisinin

Qarabağ danışıqlarında kritik dönmə

Ermənistanın indiki rəhbərliyi sələflərinin yolunu davam etdirsə, ikinci aprel savaşı qaçılmaz olacaq; **politoloq**: "Azərbaycan aktivliyini və işğalçıya təzyiqlərini artırmalıdır..."

20%-ni işğal etməsinə heç vaxt inanmayıb və inanmayacaq.

"Azərbaycan hakimiyyətinin ötən 25 ildə bütün təzyiqlərə rəğmən, münaqişənin formatından geri çəkilməməsi bu gün Dağlıq Qarabağ münaqişəsini Abxaziya və Cənubi Osetiya münaqişəsindən fərqləndirir". Bunu isə konfliktoloq Əvəz Həsənov deyib.

Problemin həll perspektivinə gəlincə, konfliktoloq hesab edir ki, əsas məsələ mümkün güzəştlərlə bağlı

olacaq: "Münaqişədə heç kəs uzuzmaq istəmir, itirdiyi və yaxud əldə etdiyi torpağı vermək istəmir. Çünki birtərəfli güzəşt hakimiyyətin işini çətinləşdirən amil olacaq. Deməli, daha bir nəticəsiz 25 il gözləmək əvəzinə, xalqın rəyini soruşmağa başlayırlar. Sülh qardaşlıq deyil. Sülh bu münaqişədən az itkilərlə çıxmaq deməkdir. Tarixdə yüzlərlə sülh müqaviləsi olub ki, onu hər iki və yaxud çox tərəf sərfəli şərtlərlə imzalayıblar. Sülh qarşı tərəfin auditoriyasını ram etmək deməkdir. İndi kim güc-

lü olacaq, onun üçün özünü hazırlamalıdır".

Əvəz Həsənov xatırladı ki, sülh uğrunda döyüş fiziki itkilərlə olur: "Lakin intellektual mübarizə və siyasi taktiki gedişlər zəif olduqda həmin döyüşdə mövqe itirirsən. Hər kəs əmin olmalıdır ki, sülh qardaşlığa çağırış deyil, sərfəli "nikah müqaviləsi" kimi bir şeydir. Kimin "vəkili" güclüdirsə, o da çoxlu güzəştlər qazanacaq. Burada emosiya ilə təmkinin vəhdəti daha çox uğur gətirəcək".

Konfliktoloq sülhə gedən yolun uzun olduğunu düşünür:

"Sülh üçün mübarizə müharibədən də ağır və məsuliyyətlidir. Müharibədə itirib siyasi şəraitə və ordunu günahlandırma bilərsən. Sülh uğrunda dartışma zamanı isə günahlandırmağa vaxt yoxdur. Çünki qələm, silah siyasətçinin və xalqın əlindədir. Beləcə, sülh istəyən siyasətçi və hakimiyyəti qarşı tərəflə dostluq maraqlandırmır. Onun üçün əsas şərt uzuzmadan problemi həll edib ondan yaxa qurtarmaqdır. Bu ərəfədə edilən bütün reveranslar yalnız özünə sərf edən nəticəyə hesablanacaq. Diplomatik gedişlər, xalqın birliyi güclü silahdır".

Ancaq hələ ki Ermənistanın yeni rəhbərliyi də sülhü yaxınlaşdırma biləcək heç bir ciddi jest etməyib, signal verməyib. Politoloq Elxan Şahinoğlu isə düşünür ki, Ermənistan hakimiyyətinin indiki passiv fəaliyyəti qarşısında Azərbaycan aktivliyini və işğalçıya təzyiqlərini artırmalıdır.

"Buna görə də ordunun üzərinə böyük məsuliyyət düşür. 2016-cı ilin aprelində işğalçıları cəzalandırdıq. Keçən il Naxçıvan ətrafındakı böyük ərazilərimizi azad etdik. Bu siyasəti, təzyiqlərini davam etdirməliyik. Gözləmə mövqeyinə çəkilsək, bu il də münaqişənin həllində irəliləyiş olmayacaq. Əsas sözü yenə də ordu deməlidir. Bu, o demək deyil ki, geniş miqyasda müharibə olmalıdır. Gördük ki, Naxçıvandan lokal bir hücumla böyük bir ərazini azad etdik. Bu cür addımlar atmaqla, Paşinyanı geri addım atmağa məcbur edə bilərik", - deyir o əlavə edib.

Şübhə yox ki, Paşinyan da sələfləri kimi sülh prosesini süni surətdə uzadarsa, ikinci aprel savaşı qaçılmaz olacaq. Bu mənada Qarabağ danışıqlarında artıq kritik bir dönmənin başladığını söyləmək olar...

ABŞ-in Türkiyə qarşısında şərti Politoloqlar Ərdoğanın geri addım atmayacağı qənaətindədirlər

Türkiyənin Rusiyadan alacağı "S-400" raketləri ABŞ başda olmaqla bir sıra Qərb dövlətlərinin yuxusunu ərsəyə çəkib. Bir-birinin ardınca rəsmi Ankaranın silah almaqdan imtina etməsi üçün çağırışlar səslənir. Qardaş ölkə rəsmiləri isə "S-400"-dən imtina edilməyəcəyini bildirirlər.

Bütün bunlar çoxsaylı müzakirələrə səbəb olub. Bir çox təhlilçilər hesab edirlər ki, Türkiyə sona qədər "S-400" almaqda ısrarlı olacaq. Bütün bunların isə daha bir Türkiyə-ABŞ gərginliyinə səbəb ola biləcəyi ehtimal edilir.

Qərb Universitetinin Tətbiqi Politologiya Mərkəzinin rəhbəri Elxan Şahinoğlu Türkiyənin məcburiyyət qarşısında "S-400" aldığını düşünür: "Əslində Türkiyənin Rusiyadan S-400 almasının səbəbi Amerika və Avropa dövlətləridir. Çünki əvvəl Türkiyə NATO ölkəsi kimi öz tərəfdaşlarından bu tipli raketlər almaq istəyirdi. Amma nə Amerika satırdı, nə də Avropa dövlətləri. Türkiyə də məcbur qalıb Rusiya ilə anlaşmalı oldu. Çünki öz sərhədlərinin təhlükəsizliyini düşündü. İnanmıram ki, Türkiyə bu siyasətdən vaz keçsin. Çünki artıq müqavilə işləyir. "S-400" raketləri yerləşdirilmək üzrədir. Rusiya ilə Türkiyə arasında birgə istehsal da nəzərdə tutulur. Bu məsələdə Türkiyə geri addım atmayacaq. Digər tərəfdən, Türkiyə "S-400"dən əlavə, Amerikanın "Patriot" raketlərini də istəyir. ABŞ isə gah satacağını deyir, gah da satmayacağını. Qeyri-rəsmi cavablar verirlər. Amma Rusiya ilə bu məsələni həll etmək asandır. Çünki Rusiyada bu məsələni bir nəfər həll edir, o da prezident Vladimir Putindir. O "he" deyəndən sonra bütün dövlət institutları onun dediyini deyir. Amerikada isə fərqli durumdur. Prezident Donald Tramp raketləri Türkiyəyə satmaq istəsə də, müxtəlif qurumlar var ki, buna mane olur. Ona görə də Tramp Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı verdiyi vədi yerinə yetirə bilmir. Rusiyanın özü də çox sevinclidir ki, tarixində ilk dəfə NATO dövlətinə raket satacaq. Heç bir NATO ölkəsi indiyə qədər Rusiyadan silah almamışdı. Amma indi Türkiyə NATO ölkəsi olaraq bu raketləri alır. Bu, həm də Rusiyanın uğurudur. Kreml Türkiyə-Amerika gərginliyindən öz məqsədləri üçün də istifadə edir. Bu, onun siyasətidir. Türkiyə üçün önəmli olan təhlükəsizliyini qorumaqdır. Rəsmi Ankaradan haradın mümkün olsa, silahları almağa çalışacaq".

Politoloq Əhəd Məmmədli məsələyə bu cür şərh verdi: "Osmanlı türklərinin bir sözü var" "al gülüm, ver gülüm". Türkiyə artıq o vəziyyətdə deyil ki, Amerika onunla tələblə danışsın. Amerika ancaq Türkiyə ilə razılışma dili ilə danışa bilər. "S-400"-lərə gəldikdə isə, Türkiyə və məşhur raket komplekslərini ala da, imtina da edə bilər. Bu, Amerikanın Türkiyəyə güzəştindən asılıdır. ABŞ lazımı güzəştlərə getmə, Türkiyə "S-400"-lərdən imtina edə bilər. Fikrimcə, Türkiyə "S-400" dan imtina edən deyil. Amerika da buna qarşı heç nə edə bilməyəcək. Sadəcə, ABŞ son ana qədər cəhd edir ki, "S-400" Türkiyə almasın. Hesab edirəm ki, Türkiyə bu məsələdə ABŞ-la razılışmasa, "S-400" raket kompleksləri Rusiyadan alınacaq. Düşünürəm ki, Türkiyə-ABŞ münasibətləri gərginləşən deyil. Türkiyə-ABŞ münasibətləri gərginləşmə mərhələsini keçib. Əksinə, bundan sonra iki müttəfiq arasında bir çox məsələlərdə uzlaşma gözləyirəm. FETO, PKK, "S-400" raket kompleksləri məsələləri gec-tez çözümlünü tapmalıdır. Rəsmi Ankaranın mövqeyi gücləndikcə yuxarıda qeyd etdiyim problemlər həll olunacaq. Hətta artıq həll olunma mərhələsindədir. Ankarada seçim qarşısında deyil, Ankarada öz seçir "S-400" və ya "F-35"-i. Hesab edirəm ki, "S-400" raket komplekslərinin alınması həll edilib. Amma bu, Türkiyəyə "F-35" almaq maneəsini də törətmir. Türkiyə artıq o mərhələdən keçib, kimsə onunla tələb dili ilə danışa bilməz. Nə Amerika, nə Çin, nə Rusiya, nə də hansısa başqa ölkə türk dövləti ilə tələb dili ilə danışa bilməz. Qeyd etdiyim ki bu problemlər də öz çözümlünü tapacaq. Türkiyə Amerika ilə anlaşmış "S-400"-lərdən imtina etsə və bu Rusiya ilə münasibətləri poza bilər ehtimalına gəldikdə isə, əgər belə olsa diplomatiya gedişlərinin ustası Ərdoğan bu məsələdən də çıxış yolu tapacaq".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Son vaxtların ən çox müzakirəyə səbəb olan hadisələrindən biri də Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən "Lady Sharm" mağazaların şəbəkəsinin yol verdiyi saxtakarlıqların aşkarlanması və bu şirkətin vəzifəli şəxslərinə cinayət işi açılması oldu.

Araşdırma zamanı ortaya çıxdı ki, bu mağazalarda satışı çıxarılan Çin istehsalı olan aşağı keyfiyyətli paltarların etiketləri "Lady Sharm"ın gizli sexlərində dəyişdirilib. Həmin paltarlara "Chanel", "Fendi", "Dolce & Gabbana", "Valentino", "Christian Dior", "Itterre" və digər dünyaca məşhur brendlərinin saxta etiketləri tikilərək

Saxta mallara qarşı mübarizə "Lady Sharm"la bitdimi?

Eyyub Hüseynov: "Bakıda hətta alman göz linzalarının da saxta nümunəsi var"

dəyərdən dəfələrlə baha qiymətə mağazalarda müştərilərə təqdim edilib. "Lady Sharm"ın fəaliyyət göstərən 12 mağazasında yoxlama aparılan zaman etiketləri dəyişdirilən saxta geyim əşyaları və xəz dəri məhsulları aşkar edilərək maddi sübut kimi götürülüb. Əməliyyat tədbirlərinin davamı olaraq "Lady Sharm" mağazaları şəbəkəsinin paytaxt ərazisində fəaliyyət göstərən gizli tikis sexi və anbarı da aşkar edilib. Həmin sexə baxış zamanı külli miqdarda saxta paltarlar, Türkiyə, İtaliya və Avropanın digər ölkələrinin geyim markalarının adları yazılmış əmtəə nişanları, həmçinin etiketlərinin hazırlanması üçün nəzərdə tutulan xüsusi avadanlıqlar aşkar olunaraq götürülüb və dövrüyədən çıxarılib. Bu sexdə tikilən paltarlar saxta "Made in Turkey" və "Made in Italy" nişanları tikildiyi məlum olub.

Bəs görsən, bu hadisədən sonra ölkənin, xüsusən də paytaxt Bakının ticarət mərkəzlərində yoxlamalar davam etdiriləcəkmi? Saxta malların dövrüyədən çıxarılması və bu işi həyata keçirilənlərin cəzalandırılması tədbirlərini müşahidə edəcəyikmi?

"Yeni Müsavat"ın suallarını cavablandıran Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov da bildirdi ki, saxta mallar nəinki istehlakçıların hüquqlarını pozur, bir çox hal-

larda sağlamlıqlarına zərər vurur: "Məsələn, "Brenner" adlı linzalar var ki, bunlar göz protezləridir, əməliyyat zamanı gözə qoyulur. Bizdə onun saxta nümunəsi var, sabah Səhiyyə Nazirliyinə, İqtisadiyyat Nazirliyinə və Gömrük Komitəsinə bununla bağlı müraciət edəcəyəm. İnsanların hətta göz sağlamlığı ilə də oynayırlar. Üzərində qeyd olunub ki, guya Almaniyada istehsal olunub, ancaq məlum oldu ki, Almaniyada heç bir əlaqəsi yoxdur, kasıb biz Afrika ölkəsində istehsal olunub. Azərbaycanlıları bunu gətirir, apteklərdə satırlar. Əhali qiyməti ucuz olduğu üçün bunu alır. Ola bilər ki, apteklərdə də iş birliyi həyata keçirilir. Belə saxta malların sayı minlərlədir".

E.Hüseynovun sözlərinə görə, saxta mallara qarşı mübarizə tədbirlərini davamlı olacağı gözlənilir: "İllər

malıdır. O cümlədən leş eti məsələsində Daxili İşlər Nazirliyi çox ciddi iş aparır. Brend mallarla bağlı məsələ də bu quruma həvalə olunsa, daha yaxşı nəticə əldə edilə bilər. Hazırda bir çox mağazalarda saxta mallara rast gəlinə bilər. Çünki ayaqqabıların 20 faizi Azərbaycanda tikilir, xarici etiket vurulur. Kostyumların da 15-20 faizi Azərbaycanda tikilir, xarici mal adı altında satılır".

Ekspert alıcıları geyim malları alarkən diqqətli olmağa səslədi: "Azərbaycanlı iş adamları öz brendini yaratmaq əvəzinə, brend xarici malların saxtasını yaratmağa çalışırlar. Çünki əhalinin hələ sovet vaxtında xarici mallara marağı, inamı daha çoxdur. Halbuki bizə gələcəkdə "Made in Azerbaijan" brendi lazım olacaq. Bu məsələ ilə bağlı da iş aparılır, ancaq əhalini yerli malların keyfiyyətinə inamı bərpa olunmalıdır. "İstehlakçı hüquqları haqqında" Qanuna görə, vətəndaşın hər bir məhsulun, malın sertifikatını tələb edə bilər. Hər bir malın sertifikatı olmalıdır. 80 faiz malın ümumiyyətlə sertifikatı yoxdur. İstehlakçılar alacağı geyimin tikilişinə, keyfiyyətinə baxsınlar. Şübhələndikdə isə sertifikat tələb etsinlər. İstehlakçılar diqqətli olmalı, malın üzərindəki kağıza, etiketə inanıb mal almamalıdır".

Birlik sədri hesab edir ki, istehlakçı hüquqlarını qoruyan dövlət orqanı iqtisadiyyat nazirliyinin tərkibində olmalıdır: "Bu orqan müstəqil olmalıdır. Düşünürəm ki, "Lady Sharm" təcrübəsindən sonra vəziyyət müsbətə doğru dəyişsin. Bir sıra məsələlər DİN-ə həvalə olun-

□ **Nərgiz LİFTİYEVƏ,**
"Yeni Müsavat"

Bakı Zooparkı yenidən qurulur, köçürülmə olmayacaq

Heyvanat parkını Qobu və ya Ceyranbatana köçürmək ideyası reallaşmadı

Ən azı bir ildən çox uşaqlarımızı Bakı Zooparkına apara bilməyəcəksiniz. Şəhərin heyvanat parkı təmirə bağlandıqna görə heyvanlar köçürülür, yenidənqurma işləri gedir. Müşahidələrimizə görə, zooparkın qarşısı hasarlanıb, "müvəqqəti narahatlığa görə üzr istəyirik" xəbərdarlığı vurulub, içəriyə texnika yeridilib, fəhlələr söküntü-dağmtı işləri həyata keçirir, işçilər isə artıq gəlib-gətmirlər, kassa bağlandı.

Bu həm də onların uzun müddət işsiz qalması deməkdir. Fəhlələrin dediyinə görə, zooparkın müasir şəkildə istifadəyə verilməsi bir ildən az çəkməyəcək. Heyvanların əksəriyyəti isə Qaradağ rayonunda xüsusi hazırlanmış yerlərə aparılıb. Zooparkda şirlər, ayılar, ponilər, müxtəlif quşlar artıq köçürülüb. Gördüklərimiz isə pələnglər, bəbir, meymunlar və bəzi quşlar idi. Onlar sanki bu meşəlikdə tənha qalıblar. Bəs, niyə aparılmayıblar?

"Toyuq-cücə deyil ki, bir günə hamısını daşıyasan, ay qardaş. Etap-etap hamısını Qaradağ köçürürlər. Sonra işlərin yansı görüldə ola bilsin bəziləri qaytarılsın.

Ancaq zooparkda yenidənqurma yekunlaşmayana qədər istifadəyə verilməyəcək", - deyə fəhlələrdən biri sualımızı belə cavablandır.

Onun sözlərinə görə, zooparkın ərazisi genişləndiriləcək. Hazırda parkın ərazisi 2.25 hektardır, lakin təmir və genişləndirmə işləri yekunlaşdıqdan sonra 4.25 ha olacaq.

Maraqlıdır ki, bir neçə il qabaq zooparkın Qobuya köçürülməsi planda idi. Hətta keçmiş ekologiya naziri Hüseynqulu Bağırov da bu versiyayı istisna etməmişdi. Əksinə, o zaman açıqlama vermişdi ki, artıq plan və layihə hazırdır. Görünür, onun projesi keçməyib. Ona görə "Gənclik" metrosu yaxınlığın-

da yerləşən heyvanat parkının yenidən qurulması belə deməyə əsas verir ki, köçürülmə olmayacaq.

Elə şəhər sakinləri də zooparkın Qobuya köçürülməsinin əleyhinədirlər. Çünki yol uzaqdır və əsasən uşaqların marağına səbəb olan bu yeri mərkəzdən ucaqara daşımaq məntiqli görünür deyildi. Hətta deyilirdi ki, hansısa məmurların zooparkın ərazisinə gözü düşüb, yerində göydələnlər ucaltmaq fikrindədirlər. Amma onların arzusu ürəyində qaldı və fəhlələr təmir-tikinti işlərini sürətləndirməsinin şahidi olduq.

Yeri gəlmişkən, bir müddət əvvəl zooparkın direktoru Azər Hüseynov demişdi ki, ölkə başçısı tərəfindən 2008-ci ildə 3 milyon manat vəsait ayrılıb. Öncə Qobuda 55 hektar yer ayrılmışdı. Sonra həmin sahə Ceyranbatana dəyişildi. Ancaq bu layihələr reallaşmadı, ayrılan məkan və vəsaitin əqibəti bilinmədi.

Zooparkın direktoru Azər Hüseynov getdiyimiz gün iş yerində olmadığı üçün ondan yeni heyvanların gətirilib-gətirilməyəcəyini soruşa bilmədik. Di gəl, orada olanlardan öyrəndik ki, təmirdən sonra heyvanların saxlanması şəraiti yaxşılaşacaq, onların qida və qulluq səviyyəsi artırılacaq.

Təmirdən sonra zooparka giriş qiymətlərinin qaldırılması gözlənilmir. Buna qədər heyvanata parkında giriş 1 manat, 10

yaşdan yuxarı olanlara 2 manat idi.

Burada 154 növdə 1200 heyvan məskunlaşıb. Zoopark 40 növ məməli, 40 növ balıq, 11 növ sürünən, 63 növ quşun məskənidir. Bakı Zooloji Parkında Afrika aslanı, Amur pələngi, yaquar, bəbir, Şotland ponisi var. Habelə, Avropa cüyürü, paviyan qamadril, yenot, Nil timsahı, Afrika dəvəquşusu, ara tutuquşuları kimi bizim təbiətə xas olmayan heyvanlar da saxlanı-

lır. Burada həmçinin adı "Qırmızı Kitab"a düşmüş, nəslə kəsilməkdə olan heyvanlar yaşayır. Bunlara necib maral, ceyran, qarasaqqal, qara kərkəs, ağbaş kərkəs, qartalların bir sıra növləri, meşə quşlarından qırqovullar, su quşlarından qızıl qaz, sultan toyuğu aiddir. Aralıq dəniz tsbağası və Amur pələngi yalnız Azərbaycanda deyil, bütün dünyada qorunur.

Qidalanmaya gəlincə, yonca otu, arpa, buğda, qarğıdalı, darı alınır. Tenderi udan tədarükçülər heyvanlara lazım olan meyvə-tərəvəzi həftədə bir dəfə gətirirlər. Əlavə edək ki, heyvanların qış rasionu başqadır. Yay rasionundan fərqli olaraq, heyvanlara 20 faiz çox qida verilir. Bu, ətəyən və otyeyən heyvanların hamısına aiddir.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"
Fotolar müəllifindir

Acından belə eləyirlər...

Sevinc TELMANQIZI
s.qurbanova@gmail.com

Xalqımızın bir hissəsinin zövqünü öyrənmək üçün şəhərin bəlli istiqamətlərində olmaq lazımdır. Qətiyyətlə heç kimi aşağılamıram, amma mənzərə budur.

Məsələn, mən uşağımı hazırlıq kursundan götürmək üçün həftədə üç dəfə axşam saatlarında 3-cü mikrorayon dairəsi həndəvərində oluram. Köhnə avtovağzal, əraziyə yaxınlaşan kimi "Bacı, Lənkərana gedirsiz? Masallı, Lənkəran e, Lənkəran..." deyilən yer. Xatırladız? Orada gözlədiyim dəqiqələr ərzində isə xalqımızın zövqünün necə korladıldığını, qulağının necə incidildiyini bir daha anlayıram.

Səsi qapı cırıltısını xatırladan oğlanlar, bar qadınları kimi siqaret çəkə-çəkə boğuc səse sahib qadınların "təranələri"... Hə, bəlkə də deyə bilərsiniz ki, bu cür aşağı səviyyəli, palatka toyu tipli mahnılar hər ölkədə var. İnsanlar seçim edir, pislər ələnilir, yaxşılar qalır. Dərd də orasıdır ki, bizdə pislər ələnilir. Üstəlik, bu pislər pis olmaqla qalmır, zərərli, insanları pis vərdislərə itələyir, hətta deyərdim, cinayətdir.

O gün həmin mahnılardan birini dinləyib, şoka girdim. Birbaşa marixuananın təbliğatı idi. Adam oxuyurdu ki, "kazbekə şey basım, zırranım. Əhli hal olum, bu gün hallanım", "mən o şeyə qurşandım sənə görə", "çəkib gəlib məhləndə dayandım"... və sair və ilaxır.

Mahnı başdan-ayağa cinayətdi, narkotikaya çağırış, onun təbliğatı. Yiğışdırən yox bu mahnıları, cəzalandıran yox bunu oxuyanları. Axı özünü sosial şəbəkədə azca "şuluq" apararı dərhal çağırılıb, həyatı başa salır, qulağını bururlar ki, bir də çaşmasın. Yaxşı, bəs insanları musiqinin sədalari altında narkotik maddə istifadə etməyə çağıran niyə əlini-qolunu sallayaraq gəzir?

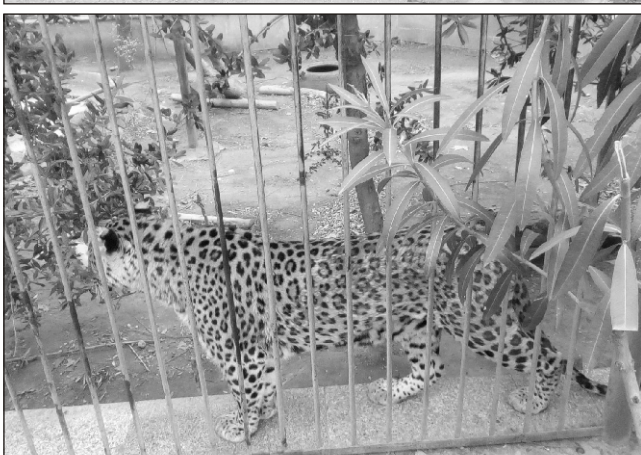
Dəhşət orasıdır ki, bu cür mahnıları internetdə izləyənlərin sayı 500 minə, yarım milyona yaxındır. Düşünün, siz, biz oturub mütaliənin faydaları, ya da yeni nəşr olunan kitablarla bağlı veriliş hazırlasaq, 300 adam ona baxmaz.

Ya da başqa misal. Xaricdən söyüş püskürənin videosunun altında "eşq olsun, bəy", "sizinlə fəxr edirik" yazırlar. Adam deyir, "gəlib başınızı kəsəcəyik", şərhlərdə bir nəfər yazmır ki, "xeyir ola, nə haqla?" Söyüşə çanaq tutanlardan bunun səbəbini soruşanda da demədoqıya iş düşür. Başlayırlar ki, bəs insanlar problemin içində üzdüyü, haqsızlığa uğradığı üçün çarəni söyüşdə görür. Təxminən "Acından belə eləyirlər..." söhbəti.

Heç də yox. Kimin içi nə qədər çirklə, nifrin doludursa, ictimai yerdə bir o qədər söyüş söyür. İnsan şüurlu varlıqdı, özünü idarə etməyi, məntiqlə davranmağı digər canlılardan daha yaxşı bacarmalıdır. Amma baxırsan, söyüşə haqq qazandıran var, on minlərlə insan onları izləyir. Kimdir bu minlər? Harada böyüyüb, necə tərbiyə alıb, hansı şərtlərdə yaşayırlar? Saxta profillər açıb, adı-sanı bəlli olan insanları söymək haqqını necə tapırlar özlərində? Axı bu, müharibə gədən zaman tində gizlənilib, xəbərsiz və namərdcəsinə güllə atanın hərəkətidən heç nə ilə fərqlənir...

Kimlər korlayır zövqümüzü? Uşaqlarımızın, özümüzün qulağına müharibə elan edənləri niyə meydandan silib ata bilmirik? Mənə inanmırsızsa, hərdən YouTube kanalını açın, Azərbaycanda trendə çevrilən videoların siyahısına baxın. Mahnıları dinləyin, insanlara barmaq silkləyərək əxlaq dərsi keçən ekspertlərin iştirakı ilə olan verilişlərə baxın. O zaman nə dediyimi anlayacaqsız.

O milyonların içində sizin, bizim uşaqlarımız var. Uşaqlarımız yoxdursa, onların sinif yoldaşları var. Özümüz yoxuqsa, bir qohumumuz var. Bir-bir, yavaş-yavaş korlayırlar zövqümüzü. Onsuz da təhsilsiz cəmiyyət gerçəyi ilə razılaşıırıq. Bir də bunun üstünə bu bəsitliklə, zövqsüzlüklə yüklənsək... fəlakətin içinə düşəcəyik.

Azərbaycanda növbəti dəfə yeniyetmə intiharları baş verib. Belə ki, Biləsuvar rayonunun Çinarlı kəndində 2004-cü il təvəllüdü Asəf Xeyrulla oğlu Həsənov özünü qonşunun bağında ağacdan asaraq, intihar edib. İntihara ilkin səbəb kimi Asəfi atasının danlaması göstərilir.

Faktla bağlı Biləsuvar Rayon Prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 125-ci (özünü öldürmə həddinə çatdırma) maddəsi ilə cinayət işi başlanılıb. A.Həsənov Çinarlı kənd tam orta məktəbinin 9-cu sinifdə təhsil almış.

Bu kimi intihar hadisələri ilə bağlı xəbərlərə son zamanlar tez-tez rast gəlirik. Psixoloqlar bildirirlər ki, xüsusilə də bölgələrdə valideynlər uşaqları ilə düzgün davranırlar. Eyni zamanda, o bildirilir ki, bölgələrdə yeniyetmə və gənclərin asudə vaxtlarını keçirmələri üçün normal şəraitin olmaması da onlarda əlavə psixoloji gərginlik yaradır. Nəticədə iradəsi zəif olanlar və bir qədər də valideyni tərəfindən yüklənən uşaqlar suisid yolunu seçirlər.

"Yeni Müsavat"a danışan psixoloq Fərqanə Mehmanqızı bildirdi ki, məsələnin ciddi şəkildə müzakirəsinə ehtiyac var: "Çünki sosial şəbəkələrdə yayılan və yayılmayan intihar hadisələri var. Belə fikir var ki, bölgələrdə intiharlar daha çoxdur. Mənə elə gəlir ki, bölgələrimizin sayı Bakı və kəndləri ilə müqayisədə çox olduğu üçün oradan gələn ümumi xəbərlərin nisbətində görə bu cür fikir ortaya çıxıb. Ancaq bu, o de-

Uşaqları intihara sövq edən səbəblər

Psixoloq: "Valideynlər öz övladları ilə şəxsiyyət kimi rəftar etmirlər"

Fərqanə Mehmanqızı

mək deyil ki, bölgələrdə problem azdır. Orada əsas məsələ budur ki, uşaqların problemləri ilə məşğul olunmur. Məsələn, yalnız böyük rayonlarda bağçalar, dərnekələr, idman zalları var. Lakin bölgələr ancaq rayonlardan ibarət deyil. Aydın- dır ki, bir rayonun bir neçə kəndi var. Həmin kəndlərdə böyüyən uşaqlar isə məşğuliyyətsiz qalıblar. Hər hansı işləri yoxdur. Ancaq onların asudə vaxtları da mövcud deyil. Çün-

ki kənddə iş çoxdur. Sadəcə olaraq, maarifləndirməyə ciddi ehtiyac var. Belə ki, valideynlər öz övladları ilə şəxsiyyət kimi rəftar etmirlər. Əsas problem də budur. Psixoloji və fiziki təcavüz də çoxdur. Biz görürük ki, valideynlərdə uşaqlara qarşı zorakılıq təhqir də var. Ona görə də uşaqların şəxsiyyətlərində problemlər ortaya çıxır. Bunun da çıxış yolunu ancaq intiharda görürlər. İntihar əslində şüuraltı yeridi-

lən bir şeydir. Uşaq var ki, gözünü açandan atadan, anadan "ölsəydim canım qurtardım" kimi ifadələr eşidir. Yaxud deyirlər ki, filankəs öldü, canı qurtardı. Biz fərqi varmasaq da, bu kimi frazalar şüuraltı olaraq işləyir. İnsanlar artıq ölümün bir çıxış yolu olduğunu düşünür. Ona görə də yeniyetmələr də uşaq ağı ilə düşünlər ki, ölsələr canları qurtaracaq".

Psixoloq valideynlərin öz uşaqlarına əsəbiləşdikləri zaman yanlış ifadələr işlətdiyini deyir: "Unutmamalıyıq ki, şəxsiyyətin formalaşmasında valideynlərin uşaqlarına, bir-birlərinə olan münasibəti böyük rol oynayır. Məhz bu davranışların uşağın şəxsiyyətinin formalaşmasında əhəmiyyətli təsiri var. Bu gün baxırsan ki, kəndlərdə valideynlər uşaqlarını kobud səslənsə də qul kimi işlədir. Mən demirəm ki, uşaqlar bu işləri görməli deyil. Ancaq bunu elə etməlidirlər ki, uşaq işi sevsin. Ona görə də

uşaqların rayonlarda məhdudlaşmış həyat şəraitləri var. Psixoloji və fiziki zorakılıq görən insan çıxış yolu kimi ölümü düşünür. Eləcə də bilirik ki, bölgələrdə və xüsusilə ucqar kəndlərdə təhsil də çox aşağı səviyyədədir. Bu zaman isə insanlar sanki "bataqlıq" içərində qalırlar. O şəraitdə uşaqların stress keçirməsi halları çoxalır. Uşaqlar fikirlərini bir başqası ilə paylaşa bilmirlər. Çünki bunun üçün nə şərait, nə də variant var. Belə bir şəraitdə yenə də təbii ki, uşağın formalaşmış psixologiyasında müəyyən qüsurlar olacaq. Nəticədə isə uşaqlar intihar yolunu seçə bilirlər. Eyni zamanda bu cür psixoloji şərait, intihardan əlavə cinayətə də sövq edir. Uşaq ya başqasının, ya da özünün qatili olur. Şəxsiyyət pozuntularının əsas səbəbləri, həyatında müəyyən bir marağın, hədəfin olmamasıdır. Çünki insan elə yaradılıb ki, hər zaman axtarıbda olmalıdır, yeniliklər axtarmalıdır. Bu

yenilik olmadığı təqdirdə isə beyin demək olar ki, ac qalır. Ac qalan ruh və beyin isə azgınlıq. Ona görə də hədəf və yeniliklərdən kənar qalan uşaqlarda aqressivlik, ətrafa qarşı kin və nifrət yaranır".

Psixoloq valideynlərə məsləhətlərini də verdi: "Övlərinizlə şəxsiyyət kimi davranın. "Dədə-babamdan belə görmüşəm, belə də edirəm", "uşaq kimdir" kimi fikirləri artıq unutmaq lazımdır. Həzrət Əlinin gözəl sözü var. O deyir ki, övladını öz dövrünə görə yox, onun yaşadığı dövrə uyğun böyütməlisən. Bu gün çox valideynlər səhvən öz dövrlərinə uyğun düşünür. Deyirlər ki, mənim atam-anam axşama qədər bizi döyürdü, heç nə olmadı. Belə düşünmək yanlışdır. Uşaq elə sağlam psixologiyada böyüməlidir ki, bugünkü cəmiyyətə, dövrə sağlam baxa bilsin, iradəsi möhkəm olsun. Belə olmalıdır ki, hər hansı bir sarsıntıda intihar etməyib, canı olmasın. Eşitməşəm ki, dövlət rayonlardan idmançıları, bacarıqlı uşaqları yığır. Hesab edirəm ki, bunları gücləndirmək lazımdır. Bunun üçün xüsusi qurumlar, məmurlar var. Ancaq çox təəssüf ki, bəzi məmurlar işlərinin öhdəsindən lazımınca gələ bilmirlər. Əgər məmurlar öz işlərinin öhdəsindən normal qaydada gələrsə, bunun cəmiyyətə çox böyük faydası olar və normal şəxsiyyət yetişər. Valideynlərlə, uşaqlarla maarifləndirici iş aparmaq bu gün bizim cəmiyyət üçün lazımdır".

□ Əli RAİS,
"Yeni Müsavat"

Zərdabda örüş sahəsi qalmaqalı yenidən qızıqdı

Kənd nümayəndəsi indi də prezidentə şikayət yazanları hədələməyə başlayıb

Zərdabın Şahhüseynli kəndində örüş sahələrinin zəbti ilə bağlı qalmaqalı bitmək bilmir. Sakinlərin məsələ ilə bağlı ölkə rəhbərliyinə şikayətlərindən sonra Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının Şahhüseynli kəndi üzrə nümayəndəsi Abubəkir İsayev onları hədələyib.

Məsələ ilə bağlı onlar ölkə rəhbərliyinə növbəti dəfə məktub yazıblar. Eyni zamanda, "Yeni Müsavat" redaksiyasına müraciət ediblər. Deyirlər ki, kənd ərazi vahidi üzrə nümayəndə Abubəkir İsayev kənddə törədilən qanunsuzluqların ört-basdır olunması üçün hərəkətə keçib: "Cənab prezidentə, 1-ci vitse-prezidentə şikayət məktublarına imza atan bizlərin evlərimizə, iş yerlərimizə gəlir, bizləri hədələyir. İşdən çıxarılacağımızı deyir. Polisin adından istifadə edərək şərhlənəcəyimizi deyir. Abubəkir İsayevin bu hərəkətlərinin qarşısının alınmasını, onun vaxtilə bələdiyyə sədri olarkən kəndin torpaqlarını özünə yaxın şəxslərə paylaşması məsələsinin araşdırılmasını istəyirik. Zərdabın icra başçısı Lütveli Babayev Abubəkir İsayevin qarşısını almır. Öz də bilir ki, onun öz yaxın-

larına payladığı torpaq bizlərin mülkiyyətinə torpaq islahatı aparılana qədər verilib. Həmin zaman kəndin hər sakiniyə 1 hektar olmaqla torpaq sahəsi paylandı. O vaxt kənd ağsaqqalları toplaşdı və qərar verdilər ki, hər 25 sot torpaq sahəsindən örüş sahəsi üçün ayırsın. Belə də oldu. Kənd sakinlərinin torpaqları hesabına 70 hektardan artıq örüş sahəsi formalaşdı. İllərlə həmin ərazidən örüş sahəsi kimi istifadə etdik. 5-6 il olar ki, həmin torpaqlar mal-heyvanı daha çox olan kənd sakinləri tərəfindən zəbt olunub. Abubəkir İsayev də onlara sənədlər verib. İndi

də camaat mal-heyvanını həmin ərazilərə apara bilmir. Aparanda camaatı polisə verəcəkləri ilə hədələyirlər, qarşıdurma yaranır, qalmaqalı olur".

Kənd sakinləri yazırlar ki, örüş torpaqları qanunsuz olaraq 3-4 nəfərin arasında bölünüb. Şahhüseynli camaatı qeyd edir ki, mal-heyvan saxlamasalar kənddə yaşaya, dolana bilməzlər: "Biz şikayət edirik, Abubəkir İsayev olan-qalan əraziləri də ağaclardan təmizləməklə yaxınlarının torpaqlarına qatmaq üçün hazırlıq işləri aparır. Zülm çəkirik, mal-heyvan sax-

lamaq çox çətinləşib. Zərdab İcra Hakimiyyətinin başçısına yazırıq, o da məktublarımızı Abubəkir İsayevə göndərir. İcra nümayəndəsi də deyir ki, gələn il örüş sahələrinizi qaytaracaqlar".

Sakinlərin sözlərinə görə, A.İsayev onların örüş sahələri hesabına Kamil Heydərova 40 hektar, Böyükəli Qarayev 16 hektar, Azər və Mənsüm Pənahov qardaşlarına 30 hektar torpaq paylayıb. Hansı ki, həmin ərazilər kəndin örüş sahələri olub. Kənd sakinlərinin mal-heyvanı həmin örüş sahələrinə keçən zaman tərəflər arasında qalmaqalı yaranır: "Bizi hədələyirlər. Şahhüseynlidə örüş sahəsi qalmayıb. 300-dən çox təsərrüfat var. Ortada balaca yer qalıb, həmin yer də şorandır deyə ot bitmir. Lütveli Babayev istəsə, məsələni bir günə həll edərdi. Ancaq Abubəkir İsayevin üstünə atır, o da bizi aldadır. Ondən camaat soruşur ki, hansı əsasla kəndin örüş sahələrini bu adamlara vermisin? Abubəkir İsayev deyir ki, getdik gördük əkilər verdik onlara. Bu adam öz vəzifə məsuliyyətini unudaraq müvafiq qanunvericinin tələblərinə məhəl qoymur. Abubəkir İsayev orta məktəbdə çox zəif oxu-

yub. Onun harada nə vaxt ali təhsil alması çox təəccüblüdür. Hay-küylü davranışı və məmura uyğun olmayan kobud ünsiyyəti təhsilli adam təəssüratından uzaqdır. İstənilən məsələ ilə bağlı ona edilən müraciətin qarşılığında şəxsi maraq güdür. Hər nə olursa, rayon rəhbərliyinin tapşırığı kimi qələmə verir. Kəndin əsas əkin sahələrində Abubəkir İsayevin özü və yaxın ətrafı tərəfindən uzun müddətə icarəyə götürülüb.

Kəndin daha bacarıqlı, təsərrüfatda şərişəsi olanlar isə kənar qalıb".

Kənd sakinləri hər ötən gün örüş sahələri ilə bağlı qalmaqalları böyüdüyünü, ciddi qarşılıq verməyə keçmə biləcəyi ehtimalının olduğunu bildirir və ölkə rəhbərliyini məsələyə reaksiya verməyə çağırırlar.

Məsələ ilə bağlı adı hallanan hər kəsi dinləməyə, mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV,
"Yeni Müsavat"

Qaradağda 23 yaşlı gənc çayxanaya borca görə güllələndi

Ötən gün axşam saatlarında Qaradağ rayonunun ərazisində silahlı insident baş verib. Virtualaz.org-un məlumatına görə, qapalı müəssisənin həyatindəki çayxanada işləyən 23 yaşlı Salyan rayonunun Xıdırli kənd sakini Səməd Ağacəfər oğlu Xanməmmədov qarovulun avtomat silahdan açdığı atəş nəticəsində qətlə yetirilib.

Qətl törədən şəxs saxlanılıb. Hadisənin çayxanaya olan borca görə yaranmış münafişə səbəbindən baş verdiyi deyilir. Faktla bağlı cinayət işi qaldırılıb, araşdırma aparılır.

İndi evində azyaşlı uşaq olan hər ailələrin bir qayğısı, problemi də bağçalarla bağlıdır. Bəli, bəzən evimizə yaxın yerdə bağça tapmırıq. Ya da tapdığımız bağçalar keyfiyyətsiz olur. Məcburən seçim olaraq ödənişli bağçaların xidmətindən istifadə edirik. Bu da aylıq ailə büdcəmizi xeyli yükləyir.

Adətən bu sayaq situasiyalarda xarici ölkədə niyə yaşamadığımızı görə biləyirik. Çünki "biz olmayan ölkələrdə" uşaq bağçaları ilə bağlı sistem tamam fərqlidir. Dövlət, özəl, ödənişli-ödənişsiz, tərbiyəçi sayı... və bunun kimi yüzlərlə detallar. Hər biri uşağın inkişafında, onun formalaşmasında mühüm rol oynayır. "Yeni Müsavat" bu yazısında müxtəlif ölkələrdəki bağçalarındakı vəziyyət barədə yazır.

Almaniyada bağça - aylıq 60 avrodan 400 avroya qədər...

Başlayaq Almaniya. Almaniya uşaqları bağçaya 3 yaşından götürürlər. Bağçaların aylıq ödənişi 60 avrodan 400 avroya qədər dəyişir. Almaniya bağçalarında uşaqların yaş qrupu qarışıqdır. Böyüklər kiçiklərlə eyni qrupa salınır. Bununla da uşaqlarda özündən balacanın qayğısına qalmaq kimi keyfiyyətlər, vərdişlər aşılır. Balacalar isə bir çox məsələlərdə böyüklərdən nümunə götürürlər. Bundan başqa, məhdud fiziki imkanlı uşaqlar sağlamlarla eyni bağçaya, eyni qrupa gedir. Burada da məqsəd birincilərin özlərini natamam hiss etmələrinin qarşısını almaq, sağlamlara isə tolerantlıq, insan hissələrinə hörmət etməyi öyrətməkdir. Alman bağçalarında məktəbə hazırlıq anlayışı yoxdur.

Fransadakı uşaq bağçalarında tətillər ildə dörd dəfə olur. Həftənin çərşənbə günləri isə bağçada bazar günüdür, yeni, o gün işləmirlər. Həmin gün uşaqlar dərmlərə baş çəkə bilərlər. Fransa bağçalarında uşaqlar eyni geyimdə həm yeyir, həm yatır, həm də gəzintiye çıxırlar. Səhər yeməyində peçenye ilə süd qadağandır - bu, piylənməyə gətirib çıxarır. Bağçaların illik ödənişi 1000 avrodur, yeni ayda 100 avrodan da az məbləğ...

Gün ərzində gəzintinin müddəti isə cəmi 30 dəqiqədir. Uşaqların evdən özləri ilə oyuncaq gətirməsi qadağandır. Fransa bağçalarında uşaqların şərf taxması qəti qadağandır, bunu az qala soyuq silah qədər təhlükəli hesab edirlər. Fransızlar uşaqlarını 2.5 yaşdan etibarən bağçaya qoyurlar.

Amerikada bağçanın aylıq ödənişi 1000 dollara yaxındır

ABŞ-da valideynlər öz övladlarını evdə, uşaq bağçalarının yardımından məhrum təbiəyə etməyə çalışır. Bağçalar ancaq işləyən ailələr üçün aktualdır. Ailələr üçün müxtəlif zövq və maddi duruma uyğun bağça tapmaq çətin məsələ deyil. Amma hər bağça bir sahə üzrə ixtisaslaşır: biri uşaqların rəsm qabiliyyətini inkişaf etdirir, digəri intellektual inkişafı üçün səfərbər olur. Elə bağçalar var ki, orada yalnız cizgi filmləri göstərir. Uşaq bağçası valideynə

Norveçli valideynlər bağçada yer boşalmasını aylarla gözləyirlər

Norveç bağçaları da dünyanın inkişaf etmiş bağçaları sırasındadır. Amma Osloda bağçalar dolub-daşır. Ona görə də valideynlər yerin boşalması üçün aylarla gözləyirlər. Norveçin digər şəhərlərində vəziyyət nisbətən yaxşıdır. Norveçlilər uşaqlarını bağçaya 1 yaşından etibarən qoyurlar. Aylıq bağça haqqı hər yerdə təxminən eynidir - 2500 kron (430 dollar). Uşaqlar günorta yatmır, onlara isti yemək verilmir, evdən gətirdikləri buterbrodları yeyirlər. Amma Norveç bağçalarını digər ölkələrin bağçalarından fərqləndirən çox mühüm bir nüans var - bu ölkədə uşaqları hər cür havada, gündə bir neçə saat gəzintiye çıxarırlar. Uşaqların dalaşması qəti qadağandır, belə olan halda dalaşqan uşaq digər bağçaya köçürülür.

Bu ölkədəki bağçalarda uşaqları küçədə yatızdırırlar

Dünyadakı bağçaların bilmədiyimiz özəllikləri - faktlar

1000 dollara başa gəlir. Nəzərə alaq ki, Amerikada orta aylıq məvacib 3.7 min dollardır. Aylıq bağça pulunun 150-200 dolları bağçadakı bəzi dərmlərə sərf olunur. Bütün bağçalar üçün vahid bir qayda var: bir pedaqoq uşaqla 2,6 yaşdan 5 yaşa qədər məşğul olur və qrupda 5-dən artıq uşaq olmamalıdır. Kiçik qruplarda isə 2 körpəyə 1 müəllimə ayrılır.

Amerika bağçalarında uşaqların oynaması üçün qum meydançası bir qayda olaraq yoxdur. Səbəb bağça rəhbərliyinin həmin meydançanın və dolayısı ilə bağçanın təmizliyi üçün əlavə ştat ayırmaq istəməsidir.

Yaponiyada bağça günorta saat 2-yə kimidir

Yaponiyada uşaq bağçasına düşmək çətindir. Orada uşaq bağçaları ilə birbaşa meriya məşğul olur. Bağçada keçirilən hansısa bayram üçün valideynlər müxtəlif məbləğ ödəyir: 20 dollardan 400 dollara qədər. Bu, ailənin maddi gəlirindən asılı olan durumdur. Qruplarda 20 uşaq və bir müəllimə olur. 3 yaşdan böyük uşaqlar üçün bağçada idman və rəqs dərmləri olur, müxtəlif musiqi alətlərində ifa etməyi öyrənirlər. Yaponiyanın bağçalarında uşaq oyuncaqları olmur, orda uşaqlar yatmırlar. Uşaqları valideynlər bağçadan günorta saat 2-də götürürlər. Bağça müddətini uzatmaq istəyənlər bunun üçün ayrıca pul ödəyirlər. Na-

hanı isə bağça vermir, valideyn evdən gətirir. O ki qaldı, uşaqların şəxsiyyət kimi formalaşdırılmasına, burada da ilginclik nüansları var. Yaponlar uşaqların bağçada fərqləndirilməsinə imkan vermir. Hansısa uşaq lider xüsusiyyətlərini nümayiş etdirmək istəyirsə, ona "sən digərlərindən heç də yaxşı deyilsən" deyilir.

Yaponiyada iki cür bağça var: 1. Xoikuen - bu, bir qayda olaraq dövlət bağçasıdır və 3 yaşına qədər uşaqlar üçün nəzərdə tutulub. 2. Etien - özəl bağçalardır və 3 yaşından böyükləri nəzərdə tutur.

Əhalisinin sayı çox olan rayonlarda dövlət bağçasına uşaq yazdırmaq Azərbaycanda olduğu kimi, olduqca çətindir. Ona görə də uşaqların yerləşdirilməsi ilə daha çox meriya məşğul olur. Məhz meriyada valideynin bağça üçün ödəyəcəyi aylıq ödəniş müəyyənləşdirilir. Hər valideyn öz aylıq məvacibinə uyğun olaraq ödəmə həyata keçirir. Bağçanın aylıq qiyməti 2000 yen (20\$) də olar bilər, 40000 yen (400\$) və hətta daha çox da. Orta hesabla yaponlar bağçaya ayda 300 dollar ödəyir.

Yapon bağçalarında da uşaqlara gün ərzində 3 dəfə yemək verilir. Uşaqlar gün ərzində şəkil çəkir, plastilindən nələrsə hazırlayırlar və onlara pedaqoqlar, dayələr nəzarət edir. Qrupda 20 uşaq olur, tərbiyəçi isə cəmi bir nəfər. Və bütün yaponlar bilir ki, senseyin (tərbiyə-

çi) sözü qanundur.

Etien - 3 yaşından böyüklər üçün nəzərdə tutulan bağçalarda isə böyüklərin həyatı başlanır. Orada oyuncaqlar olmur. Uşaqlar idmanla, rəqslə, musiqi ilə məşğul olur. Bağçada məcburi formalar var - şortik və ya yubka, pencek və aq köynək. İki cür papaq var - qış və yay papaqları. Yay forması qışkıncından ancaq köynəyin qolunun uzunluğuna görə fərqlənir. Oğlanlar il boyu, havanın temperaturundan asılı olmadan şortik geyinirlər. Yaponlar hesab edirlər ki, uşağı nə qədər soyuğa öyrətdirsən, canı bir o qədər möhkəm olar.

Yemək məsələsinə bir daha qayıdaq. Yapon bağçalarında uşaqlara verilən yeməyi bağça hazırlamır, valideynlər evdən qoyurlar. Yapon naharı əsasən düyü və sosiskadan, pomidor və gül kələmindən ibarətdir.

Çin bağçası - bir qrupda 30 nəfər!

Çində vəziyyət başqa cürdür. Burada bağçaların aylıq ödənişi 80 dollardan 320 dollara qədər dəyişir. Uşaqları bağçaya 2.5 yaşdan götürürlər. Qruplarda 30-dan az uşaq olmur. Ölkədə demografik bum yaşandığı üçün bağçalara uşaq qoymaq çətindir. Pekində yaşayanda rus jurnalisti Olqa Tnansiyev iddia edir ki, Pekindəki bağçalarda uşaq qoymaq istəyən valideynlər rüşvət ödəyirlər. Bağça rejimi müəyyən qədər postsovet ölkələrindəki xatır-

ladır. Tədris mexanizmi güclüdür. Uşaqlar 3 yaşından etibarən oxumağı, yazmağı, saymağı öyrənirlər. Amma buna qarşıqlıq daha az hərəkət edir, gün ərzində masa arxasında oyun oynayırlar, konstruktor düzəldirlər, məşğələlər keçirlər.

Bağçada uşaqlara verilən yemək əsasən düyü, şorba, ət, tərəvəz yeməkləri olur.

İsveçin bəzi bağçalarında uşağı küçədə yatırırlar

İsveç bağçalarına keçək. Buranın əsas özəlliyi isə odur ki, İsveç bağçalarında uşaqlar vaxtlarının böyük əksəriyyətini küçədə keçirirlər. İsveçdə "çirkli uşaq xoşbəxt uşaqdır" deyədi populyardır. Hər uşağın torpaqda eşlənmək, palçıqdan qala düzəltmək, bir sözlə, çəkinmədən çirkənmək üçün xüsusi geyimi var. İsveçdə elə bağçalar var ki, orada uşaqları qışda küçədə, yataq tulumlarında (ağzı bağlanan, isti, turistlər üçün nəzərdə tutulmuş praktik yorğanlar) yatırırlar. Belə bağçalara gedən uşaqlar daha az xəstələnir. İsveçlilər erkən yaşlarından uşaqları təbii qorumağı öyrədirlər. Xaricilərin uşaqları üçün bağçada tərçüməçi-tərbiyəçilər var. Burada uşaqların hansı cinsdən olmasına əhəmiyyət verilmir. İsveçdə çox oxumaq qəbul olunmur. Əksinə, uşağı çox gəzdirməyə əhəmiyyət verirlər. İsveçlilərin fikrincə, uşağı çox oxutmaq onun uşaqlığını əlindən almaq mümkündür.

Misirdə 40 nəfərlik bir qrupa bir müəllimə

Misir bağçalarında uşaqlar üçün yer problemi yoxdur. Bir qrupda 40 uşaq olsa da, yeni bir uşağa heç kim "yox" demir. Tərbiyəçi isə cəmi bir nəfərdir. Misir bağçalarında səhər uşaqların himn oxuması ilə başlanır. Orada bağçanın özünün oyuncaqları yoxdur - uşaqlar onu evlərindən gətirir. Misir bağçalarında yemək də bişirilmir, hərə öz yeməyini evindən gətirir. Bu danışıqlarımız dövlət bağçası üçündür. Amma özəl bağçalarda uşaqları yedirdirlər, ingilis dili öyrədirlər. Misirin dövlət bağçalarının aylığı 3 dollar olduğu halda, özəl bağçalarda günü 3 dollardır.

Qonşu Türkiyədə isə uşaqları bağçaya 3 yaşından etibarən götürürlər. Orada əsas diqqət uşaqların açıqca, şəkillər hazırlamasına ayrılır. Bağçalarda təhsilə daha az önəm verilir, nəinki əyləncəli məşğələlər. Valideynlər yeməyi evdən qoyur. Dövlət bağçalarında aylıq ödəniş 60-200 dollar, özəl bağçalarda isə - 350-800 dollardır. Türkiyə bağçalarında uşaqların gündəliyi də olur ki, müəllimə uşağın durumu, davranışı ilə bağlı ora qiymətləndirmə edir.

Sonda... Gördüyünüz kimi, bu arayış dünyada bağçaya gedən uşaqların vəziyyətini dəqiq ifadə edir. Ölkənin iqtisadi durumu bir çox hallarda ordakı uşaq bağçalarının vəziyyətinə də təsir göstərir.

□ **Sevinc TELMANQIZI, "Yeni Müsavat"**

MÜSAVAT

Son səhifə

N 32 (7202) 11 fevral 2019

Kraliçanın əri sürücülük vəsiqəsindən imtina etdi

Böyük Britaniya kraliçasının 97 yaşlı əri, her-soq Filip Edinburq könüllü şəkildə sürücülük vəsiqəsindən imtina edib. Bu barədə "The Sun" nəşri Bukinqem sarayına istinadən xəbər verib. Kral ailəsinin üzvü bu addımı yanvar ayında qəzaya düşəndən sonra atıb. Belə ki, onun maşını kəşimə yoluna girərkən başqa bir maşınla toqquşub və aşılıb. Şahzadəyə heç nə olmayıb. Bir həftə sonra isə o, yenidən sükan arxasında olub.

Qəzanın digər iştirakçısı, 46 yaşlı Emma Feyruezer şahzadə Filipin bu addımına reaksiya verib. Deyib ki, artıq yollarda daha təhlükəsiz vəziyyətdir. Belə ki, qəza nəticəsində o, ciddi xəsarət almış və həkimlər ona bir müddət maşın sürməməyi məsləhət görmüşdü. O əlavə edib ki, şahzadə sürücülük vəsiqəsini daha öncə də təhvil verə bilərdi, çünki 97 yaşda maşın sürməyin özü ciddi təhlükədən xəbər verir. Amma o, eyni zamanda bu addımı atmağın şahzadə üçün necə çətin olduğunu da bildirib.

Daha öncə xəbər verilmişdi ki, qadına bu üzrxahlığı kraliça Elizaveta özü edib. Ardınca Filipp yazılı formada üzrxahlıq edib.

Bu şəhərə girənlərdən "ayaqbasdı pulu" alınacaq

italiyanın ən turistik şəhərlərindən olan Venesiyanın bələdiyyə sədri gələn may ayından etibarən şəhərə girənlərdən "ayaqbasdı pulu" alınacağını açıqlayıb. Musavat.com Türkiyə mediasına istinadən xəbər verir ki, ölkənin turizm naziri isə "Turist qovan bir ölkə olmaq istəyirik?" deyərək layihəyə qarşı çıxıb.

Venesiya bələdiyyə sədri Luigi Brugnarо bu həftə içində verdiyi açıqlamada 1 maydan etibarən şəhərə girişlər üçün gündəlik 3 avro məbləğ alınacağını bildirib. Brugnarо gələn ildən etibarən isə bu məbləğin 10 avroya qədər artacağını söyləyib.

Venesiya bələdiyyəsinin alt qurumunda təsdiqlənən layihənin üst qurumda da təsdiqləndikdən sonra tətbiq olunmağa başlanması

gözlənilir. Giriş məbləği tətbiq olunmasına Venesiyanın tarixi şəhər mərkəzi və ətrafındakı adalar da daxil ediləcək. Venesiyada yaşayanlar, təhsil alanlar və bu bölgələrdəki otellərdə qalnlardan isə bu məbləğ alınmayacaq.

Hələlikse Venesiya da daxil olmaqla, İtaliyanın bir çox şəhərində otellərdə qalnlardan "turist vergisi" alınır. Yeni tətbiq ediləcək qaydaya əsasən, şəhərdə qalmayan, ancaq bir günlük giriş edənlərdən həmin məbləğ tutulmayacaq.

Sevdiyi qızın ailəsinə az pul verdiyi üçün ayrıldılar

Çinli qız sevdiyi oğlanı yeni il bayramında adətə uyğun olaraq, valideynlərinə verdiyi pulun azlığına görə atıb. Bu barədə "Next Shark" saytı xəbər verib. Tailand sakini sevdiyi qızla yazışmasını sosial şəbəkədə yayıb. İki aylıq sevgililik münasibətlərindən sonra qız onu Çindəki yeni il bayramını valideynləri ilə qeyd etmək üçün evlərinə dəvət edib. Tədbir-

dən öncə o, oğlandan maraqlanıb ki, valideynlərinə verəcəyi qırmızı hədiyyə zərfinin içinə nə qədər pul qoyub. Kişi də etiraf edib ki, valideynlərinə 7.2 min yeni Tailand dolları hədiyyə etməyi planlaşdırır. Bu məbləğ sevdiyi qızı qane etməyib və ona etiraz edib. Qız sevgilisini ona hörmət etməməkdə, hissələrinə tüpürməkdə ittiham edib.

Gənc oğlan isə ona etiraz əlaməti olaraq bildirib ki, onların ailələrinin maddi durumu bir-birinə uyğun deyil və bu, onların gələcəkdə münasibətlərinə mənfi təsir göstərə bilər. Qız qəzəblənib və ayrılmaq barədə qərar qəbul edib.

Sosial şəbəkə istifadəçiləri müzakirələr zamanı kişini dəstəkləyib və qızı cılız hissələrlə yaşamaqda ittiham ediblər. Bəzi istifadəçilər isə bildiriblər ki, əgər qız da eyni məbləği oğlanın ailəsinə hədiyyə olaraq versəydi, aralarında belə münasibətə baş tutmazdı.

QOÇ - Astroloji göstəricilər daha çox şəxsi büdcənin artacağından xəbər verir. Hətta bunun naminə digər məsələləri ikinci plana da sala bilərsiniz. Çünki ulduzlar gələn həftəyə imkanlı şəkildə qədəm qoyacağını bildirir.

BUĞA - İstər fəaliyyət zəminində, istərsə də qarşılıqlı münasibətlərdə ümumi axar üreyinizə olacaq. Başlıca probleminiz olan maliyyə çətinlikləri isə qismən də olsa, qaydasına düşəcək.

ƏKİZLƏR - Günboyu qazanc əldə etmək üçün yaxşı imkanlarınız olacaq. Bu səbəbdən nahara qədər yarımçıq işlərinizi yekunlaşdırmağa çalışın. Nəzərə alın ki, bu ərafə daxili tərəddüdlərinizi kifayət qədər səngidəcək.

XƏRÇƏNG - Saat 10-12 arası ətrafınızda, həmçinin daxilinizdə ümumi bir gərginlik hökm sürəcək. Bu isə ümumi ovqatınızı aşağı sala bilər. Yaxşı olar ki, həmin müddəti evdə keçirəsiniz. Sonrakı saatlar çox düşərlidir.

ŞİR - Bu təqyimi romantik tərzdə keçirmək istəyirsinizsə, aldığınız dəvətlərə "yox" deməyin. Çünki evdə qalmağın sizin üçün darıxdırıcı keçə bilər. Yeni işlərlə bağlı müəyyən səfərlər etmək olar.

QIZ - Perspektivlərinizin reallaşması üçün bir qədər mürəkkəb gündür. Hətta vəzifə pilləsində müəyyən uğursuzluq ehtimalınız da var. Odur ki, hər bir situasiyaya təmkinlə yanaşmağa çalışmalısınız.

TƏRƏZİ - İxtiyarınızda olan gün sizin üçün çox sakit keçəcək. Amma kimsə borc vermək, ümumiyyətlə riskli sövdələşmələrə getmək uğurlu deyil. Bu gün sənədləşdirmə işlərinizi də qaydasına salın.

ƏQRƏB - Ümumi məziyyətlərinə görə, düşərli gün hesab etmək olar. Amma nəzərdə tutduğunuz ideyaları həyata keçirmək üçün mütləq risk etməlisiniz. Onsuz da əksər işləriniz risklər hesabına reallaşır.

OXATAN - Qarşınızda uğurlu bir gün durur. Bu baxımdan paralel olaraq bir neçə işdə fəaliyyət göstərə bilərsiniz. Hadisələrin müsbət inkişafı daha şanslı olmağınıza şərait yaradacaq.

OĞLAQ - Ümumi ab-hava əsəblərinizə mənfi təsir göstərsə də, bu, qarşınıza qoyduğunuz məqsədlərə yetişməkdə sizə mane olmayacaq. Hərdəməxayallıq, acıdıllılıq etməyin. Yeni işlə bağlı uzaq dəvətlərə aludə olmayın.

SUTÖKƏN - Ulduzlar saat 12-yə qədər ayıq-sayıqlığınızı artırmağınızı məsləhət görür. Ələlxüsus da fəaliyyət zəminində baş verən bütün proseslərdə neytrallıq nümayiş etdirməlisiniz. Sonrakı saatlarda isə maraqlı hadisələrlə rastlaşacaqsınız.

BALIQLAR - Kosmik ahəngə uyğunlaşmağı bacarsanız, qaygılarınız da azalacaq. Qlobal problemlərinizin həll olunması üçün canfəşanlılığınızı artırmalısınız. Bu addımınızı dəstəkləyən Göy qübbəsi bir çox məsələlərdə sizə yardımçı olacaq.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Dünyanın ən tüklü oğlanı odur

Hindli məktəbli Lalit Patidar nadir xəstəlikdən əziyyət çəkir. Bu xəstəliyə görə onun üzü tamamilə tüklə doludur. Lalit dünyaya hipertrixozla gəlib. Bu xəstəliyin əlamətlərindən biri odur ki, tüklər bədənin bütün hissələrində yayılır və onun miqdarının boyun uzunluğuna, yaşa heç bir aidiyyəti olmur. Məktəblinin bütün üzü tüklə doludur.

13 yaşlı uşaq məktəbdə çox populyardır. Amma bəzən yad insanlara ona daş atır və satışırlar. Buna baxmayaraq, o, özünün xarici görünüşünə öyrəşib və özünü bu halda komfortlu hesab edir. Gələcəkdə Lalit polis olmağı və bütün oğruları, cinayətkarları türməyə göndərməyi arzulayır. "Mən dürüst polis kimi pul qazanmaq və bununla da ailəmi dolandırmaq istəyirəm", - o deyib.

Yanvar ayında isə Tailanddan olan və hipertrixozdan əziyyət çəkən 17 yaşlı Supatra Susufan adlı qız ərə gedib. O, 2010-cu ildə "dünyanın ən tüklü qızı" olaraq "Ginnesin Rekordlar Kitabı"na düşüb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi

2528-ci məhəllə ev 44/d

Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.755

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.